

DE GOK VAN HERMES

THEATER

Stef Vancaeneghem.

Een creatie voor VTV.

Opgedragen aan het Ronse van alle tijden.

Rothnacum. 11.12.2002

Synopsis	3
TAFEREEL 1 : HET DILEMMA	8
TAFEREEL 2 : DOOP EN ARRESTATIE	17
TAFEREEL 3 : DE KANTELING VAN QUIRINUS	30
TAFEREEL 4 : DOOD VAN HERMES	37
TAFEREEL 5 : DE VISIOENEN	45
De personages : persoonlijkheid en psychologie	54

SYNOPSIS

Rome, het jaar 119. Hermes, een vrijgelaten slaaf die het na een succesvolle militaire carrière aan de zijde van de nieuwbakken keizer Hadrianus tot Romeins stadsprefect heeft geschopt, is weduwnaar van Julia. Zij stierf bij de geboorte van hun zoon Julius. Als ook de kleine Julius dood gaat, plaatst diens blinde voedster Salome Hermes voor een dilemma. De Romeinse goden aan wie hij veelvuldig geofferd heeft, hebben zijn zoon niet willen of kunnen redden. Salome, lid van een nieuwe sekte, de zogeheten volgelingen van Christus, maant hem daarom aan samen met haar te bidden tot haar ene ware God.

Hermes heeft geen vertrouwen in die god omdat die Salome niet eens van haar eigen blindheid kon genezen. Hij eist daarom eerst een wonder. Salome laat niet af. Ze brengt een bezoek aan paus Alexander en komt genezen terug. Hermes, die de krachten van haar god nu wel moet erkennen, staat haar toe de hulp van paus Alexander in te roepen voor zijn zoon Julius. Een tweede wonder geschiedt : Julius wordt weer tot leven gewekt. Daarop bekeert Hermes zich tot het nieuwe geloof.

Dit komt Hermes' gewezen strijdmakker Hadrianus, als adoptiefzoon van Trajanus inmiddels keizer geworden, ter ore. Hij geeft Hermes een uitbrander. Hij houdt echter rekening met hun lange vriendschap en Hermes' staat van dienst en spreekt voorlopig een milde straf uit : huisarrest. Hermes wordt opgesloten in het huis van keizerlijk praetor Quirinus. Paus Alexander van zijn kant wordt opgesloten in de zwaar bewaakte kerker onder het Circus Maximus.

Hermes is nu echter helemaal gewonnen voor het nieuwe geloof. Hij probeert zijn vroegere strijdmakker Quirinus te bekeren. Maar ook Quirinus eist op zijn beurt vooraf een wonder. Dat geschiedt. Paus Alexander wordt uit zijn kerker bevrijd door twee engelen en tot bij Quirinus gebracht. Quirinus, nog steeds niet helemaal overtuigd, eist nog een bijkomend wonder.

Zijn dochter Balbina is zwaar ziek : hij vraagt haar genezing. Wanneer Balbina de kettingen van paus Alexander aanraakt, is ze genezen. Ook Balbina en Quirinus bekeren hierop zich tot het nieuwe geloof.

Keizer Hadrianus kent hierop geen genade meer. Na een ultieme confrontatie wordt Hermes onthoofd. Ook Quirinus, paus Alexander met diens companen Theodulus en Eventius, Salome en Balbina worden terechtgesteld. Alleen Hermes' zuster Theodora en zijn zoon Julius ontsnappen aan de toorn van Rome en vluchten naar Rothnacum in Gallië.

Rothnacum, juli van het jaar 138. Wanneer Theodora de dood verneemt van Hadrianus, gestorven aan de baai van Napels, vertelt ze haar inmiddels volwassen neef Julius de gebeurtenissen van het jaar 119. Behalve de wonderbaarlijke omstandigheden van de dood van zijn vader onthult ze hem tevens de verschillende visioenen die Hermes haar heeft doorverteld. Die kreeg hij in zijn nachten vol vertwijfeling net voor zijn onthoofding.

Deze visioenen voorspelden Hermes de complete uiteenrukking van zijn lichaam, de verschillende overbrengingen van zijn diverse lichaamsdelen, het gesjacher met zijn relieken ondermeer door buffetarius kapelaan Baert, het vastketenen en baden van waanzinnigen, onder meer van een vrouw uit Seloignes in een tempel (kerk) naar zijn naam, de vlucht met zijn reliekhouders naar Reims en Keulen voor Noormannen en beeldenstormers, de folteringen verbrandingen door inquisitiedeken Titelmans, de ommeegang, de vlucht voor de rovers en de volkstoeloop voor de Fiertel met processie na.

HOOFDPERSONAGES

Hermes (76 - 28.8.119)

Hadrianus (76-138) : Keizer van 11. 8. 117 tot 10.7. 138.
Adoptiefzoon v. Trajanus

Alexander : Paus ten tijde van Hermes

Julia : overleden vrouw van Hermes

Julius : zoon van Hermes

Theodora : zuster van Hermes

Salome: blinde voedster van Julius

Quirinus : Keizerlijke Hoofdgarde. (Tot zijn bekering)

Aurelianus: De algemene legeroverste en nieuwe chef van de Keizerlijke garde na de bekering en ongenade van Quirinus.

Balbina : dochter van Quirinus

Visioenpersonages en figuranten

Noormannen, belleman, bedevaarders, dragers, gilde, pompiers, rovers enz, cfr tekst.

Jacob Baert : Kapelaan en Buffetarius van het HermesKapittel (1520)

Opperinquisiteur deken Titelmans (1501-1572)

De waanzinnige vrouw uit Seloignes (1569)

DE TAFERELEN

1. Het dilemma (Hermes, Salome, Julius)

Hermes staat voor een dilemma. Zal hij fideel blijven aan zijn eigen oude wereld of gokken op de nieuwe god van Salome ?

2. De gok (Hermes, Salome, Quirinus, Paus Alexander)

De genezing van Salome.

Julius komt weer tot leven.

Paus Alexander en de christenvervolging.

Bekering van Hermes door paus Alexander.

Opsluiting van Hermes in het huis van Quirinus.

3. De kanteling (Hermes, Quirinus, Paus Alexander en Balbina)

Wonderbaarlijke bevrijding en verschijning van paus Alexander.

Genezing van Balbina, dochter van Quirinus.

Bekering van Quirinus en Balbina.

PAUZE

4. De verwondering van Hadrianus.

(Hadrianus, Hermes, Aurelianus en de gardes)

Hadrianus en Hermes: dialoog over kameraadschap en oude waarden.
Vonnis van Hadrianus en wegbrenging ter executie.

5. De visioenen van Hermes

(Theodora, Julius, tal van figuranten cfr. tekst)

Theodora vertelt Hermes' visioenen aan Julius nav dood van Hadrianus in 138 :

- Het uiteenrukken van zijn leden en de verspreiding alom.
- De vlucht met de relieken voor Noormannen en beeldstormers
- Het gesjacher met de relieken en gevoel van buffetarius Jacobus Baert
- De verbranding van ketters door de inquisitie olv Titelmans
- De waanzinnige vrouw van Seloignes
- Bedevaarders, dragers, belleman enz. Cfr tekst.

TAFEREEL 1

HET DILEMMA

Hermes en Salome staan in een Romeinse kamer. Salome staat bij het hemelbedje van Hermes' zoon Julius (als vijfjarige). Hermes zit aan het raam en kijkt naar buiten. Geluiden van spelende kinderen buiten. .

*

SALOME : Dood, Hermes mijn meester! Je zoontje gaat hier dood onder onze ogen! Nogmaals smee ik je. Red hem ! In godsnaam ! Er is nog hoop. Denk aan zijn betreunde mama. Denk aan je zo geliefde echtgenote, mijn dierbare meesteres Julia. Och Here God toch ! Aan haar kraambed heb ik gezworen zorg te dragen voor het jongentje. Je stond er toch zelf bij toen? Wel, dat is wat ik nu doe. Ik ben een vrouw van mijn woord.

HERMES : Dat weet ik, Salome. Je bent mijn trouwste dienaar. Je bent de beste voedster die ik dromen kan voor Julius. Je mag me alles zeggen en verwijten. Alles zal ik je vergeven. Je mag bij mij je hele verdriet kwijt. Een immens verdriet.

SALOME : Dat kind is als het mijne, meester. Dag en nacht heb ik het aan mijn borst gekoesterd. Help me dan nu toch om de kleine Julius te redden.

HERMES : En zeggen dat ik hem net heb leren lezen. Hij was al zo goed mee.

SALOME : Bid samen met mij tot de Heer Jezus. Bekeer je nu eindelijk tot het ware geloof. Blijf niet langer de koele Romein die door niks geraakt kan worden. Toon je als de vader die zijn hart laat spreken. Wees met je gedachten bij je geliefde. Dat was ook de wens geweest van Julia. Zeker weten. Ik smee je dan ook in haar naam : bekeer je tot onze God. Bid tot Jezus, onze Heer.

HERMES: Moet je me uitgerekend nu van Julia spreken, Salome ? Op het moment dat mijn zoon sterft, mijn enige erfgenaam? Moet je de wonde van haar dood weer openrijten ? Menslief, waarom doe je dat ?

SALOME: Ik was nog niet blind toen. Als jong meisje zag ik hoe jullie liefde openbloeide. Wij, de jongeren van de buurt, keken allemaal naar jullie beiden op. Het modelkoppel van Rome. Jij, de vrijgelaten slaaf, de bescheiden kerel uit de provincie, de nieuwe Romein, de ambitieuze soldaat, de sterke man, de

compagnon, de jeugdvriend van de nieuwe keizer Hadrianus. Zij, de afstammeling van het roemrijke geslacht Julia.

HERMES : (Vertederd) : Zeg dat wel, Salome. Dat we een schoon koppel vormden.

SALOME : Toen haar eerste man, de gouverneur van Cisalpijns Gallië sneuvelde aan de zijde van de oude keizer Trajanus, offerden we allen samen aan de goden. Ik weet het nog goed. Het was mijn laatste heidens offer, voor mijn bekering tot de Heer Jezus.

HERMES : Julia, mijn lieve Julia. Zij was dertig, ik twintig. De eerste keer dat ik haar zag, was mijn tong als verlamd. Een zacht vuur brandde in mijn aderen. Ik hoorde een verward geruis in mijn oren. Mijn ogen zaten als gevangen in de duisternis.

SALOME : Zoals mijn ogen nu voor altijd gesloten zijn, helaas.

Muziek : Simon and Garfunkel, Sound of Silence (fragment)

HERMES : Eens zal ook mijn vluchtig licht uitgaan, Salome. Dan zal ik voor eeuwig slapen in de eindeloze nacht. Julia, lieve Julia. Ik geef je duizend kussen. En nog eens honderd.

SALOME : Ze heeft je het mooiste geschonken wat een Romeinse vrouw je geven kon.

HERMES : Ja, Salome. Zij en geen ander heeft voor mijn nageslacht gezorgd.

SALOME : Vraag de Heer dan dat nageslacht te redden.

HERMES : Julia, tedere Julia. Ze beschikte over alle goeie eigenschappen van de Romeinse matrone. Ze was bezorgd om onze goede naam. Ze was volgzaam. Ze was vriendelijk. Ze had een goed karakter en...

SALOME : ...Ze was handig, nijverig voor naaiwerk, gedistingeerd in haar toiletten.

HERMES : Ze schonk me het beheer van al haar goederen. Ze was spaarzaam met de mijne. Ze was briljant in de omgang, teder voor mijn familie. Ze was godvruchtig maar niet te...

SALOME : Maar al je Romeinse goden, ze laten je eens te meer schoon in de steek.

HERMES : Nochtans vierde Julia altijd stipt moederkensdag. Op de verjaardag van de godin Juno Lucina, de kalenden van maart, trok ze met alle andere vrouwen naar de tempel. Ik wachtte haar thuis op met geschenken. Zoals het ritueel het voorschrijft.

SALOME : 't Is alsof het gisteren was. Bij haar terugkeer bereidde zij eigenhandig een eetfestijn voor al je mannelijke slaven. Er was vreugde alom. Er heerste vrede in jullie huis.

HERMES : Juno Lucina. De godin van de geboorte. Zij zorgt ervoor dat er maandelijks een nieuwe maan komt. Juno, de godin van de nieuwe tijd. Zij zorgt voor ons, de nieuwe Romeinen.

SALOME : Maar waar zit ze dan ? Vandaag helpen Juno en alle andere Romeinse goden je niet.

HERMES : Salome, we mogen de godsdienst van onze voorouders nooit verwerpen. Onze huisgoden moeten overal goed zichtbaar blijven. Ik wil het zo in al mijn eigendommen. Als we de gebruiken in stand houden van onze voorouders, beoefenen we de religie van de goden zelf. Want zij, onze voorouders, staan het dichtst van al bij de goden.

SALOME : Wat hebben al die gebruiken ons nog te vertellen, meester Hermes ? Dat de duim van jonge maagden epileptici geneest bij simpele aanraking. Dat de grote teen van Pyrrhus de milt heelt. Dat de middenvingers van de mannen verkoudheid weren.

HERMES : ...Als ze tenminste worden vastgebonden met een fijne draad.

SALOME : ...Dat contact met de linkerhand van een dode van hetzelfde geslacht geneest van de bof. Dat het rechteroog van de slang, de hagedis en de wolf koortswerend zijn...

HERMES : Evenals het linkeroog van de kreeft en de linkerpoot van de cameleon.

SALOME : ...Dat de testikel van de ezel, de slurf van de olifant, de tand van de krokodil, de rechterlong van de gier, het vel van de kop van het nijlpaard de lust

opwekken. We zijn er vet mee. Nee, dit alles, meester Hermes, dit alles helpt ons vandaag niet verder. Julia is al dood. En de kleine Julius ocharme dat kind, gaat hier ook dood onder onze ogen. Luister dan toch voor een keer naar mij. Doe er wat aan.

HERMES : Doe er wat aan, vraag je, Salome? Ik Hermes, stadsprefect van Rome, vroede vader van de eredienst van Vulcanus,. Ik die bij bijzonder decreet voor mijn leeftijd toegelaten ben tot de senaat. Ik, die censorbevoegdheden heb. Ik die curator ben van de publieke inkomsten en uitgaven. Ik heb tal van feesten opgezet voor de goden en de mensen. En op mijn kosten dan nog. Ik heb een nieuwe weg aangelegd tussen de twee bogen van het Forum. Met eigen middelen heb ik de tempel van Vulcanus gerestaureerd. Die van Fortuna en ook nog die van Ceres. Ik heb de tempel van de Hoop gebouwd. En ik heb ook nog voor een marmeren tribune gezorgd op het Forum. Alsof dat alles nog niet genoeg was, heb ik 20.000 sestertiën geschonken aan de stad. Alle priesters van Rome heb ik overladen met geschenken.

SALOME : Het helpt je niks verder. Je zoon gaat dood.

HERMES : De dood van Julius mijn zoon is een zware tegenvaller. Maar ik moet onverstoorbaar zien te blijven. Dat is onze stoïcijnse deugd bij uitstek, na de schroom en de terughoudendheid tegenover de dood van anderen.

SALOME : Anderen ? Anderen ? Maar Hermes, mijn goede meester, hoor ik dat goed ? Het gaat hier om Julius, je eigen zoon !

HERMES : Ja Salome, mijn eigen zoon. De goden aan wie ik geofferd heb, weten hoezeer ik hem liefheb. Ik voel de pijn en bestrijd haar. Ik luister naar je troostende woorden. Maar ik hoef niet te worden getroost. Als soldaat heb ik al voor hetere vuren gestaan.

SALOME : Hoe is het in godsnaam mogelijk van zo te zijn?

HERMES : Het is nu eenmaal mijn lot. De dingen die buiten je bereik liggen, kan je toch niet veranderen. Je hebt er geen vat op. Het kwaad zelf zit vervat in de universele orde.

SALOME : En dus moet je alles zomaar ondergaan ?

HERMES : De waarde van een deugdzaam mens zit in beproevingen die het lot hem voorbehoudt, Salome. Door zijn lot waardig te aanvaarden, wordt de mens

gods gelijke. Ja zelfs zijn meerdere.

SALOME : Maar meester Hermes ! De meerdere willen zijn van god ! Dat is toch ronduit hoogmoed ! Dat is als de appel willen plukken van de boom der kennis ! En wij christenen, we weten hoe slecht dat afloopt.

HERMES : Toch beschikt de mens over één uitweg die god zelf niet heeft. Want god is god. Hij moet voor eeuwig god blijven. Maar de mens is maar heel eventjes mens. Hij kan er op elk moment uitstappen door zijn zelfgekozen dood. Hierdoor benadrukt hij zijn vrijheid, tegenover zijn eigen toekomst.

SALOME : Kus nu mijn oor, meester ! Als mens zelf willen doodgaan om groter te zijn dan god ! En hoe moet je dan in afwachting leven, als ik vragen mag? Als een onverschillig beest misschien ? Je zoon gaat dood, meester Hermes. Hier en nu. Dat is zeer concreet. Is dat nu alles wat daar je tegenover weet te plaatsen ? Dan luister ik liever naar de stem van mijn hart. En mijn hart zegt mij van te bidden .

HERMES : Mijn vader, beste Salome, was een ontwikkeld man. In zijn huis logeerden constant Griekse geleerden en redenaars. Hij liet me vrij als slaaf. Hij adopteerde mij, als was ik zijn echte zoon. Hij wou hij dat ik thuis les zou krijgen van de beste leraren. Zij leerden me verzorgd te spreken in het Latijn.

SALOME : 't Is waar dat je een schone parlé hebt, meester.

HERMES : Ze leerden me de Griekse taal, literatuur, meetkunde, muziek en tekenen. Een onder hen, Diognetus, had zozeer mijn belangstelling voor filosofie gewekt, dat ik op mijn twaalfde als filosoof wilde leven en op de grond ging slapen.

SALOME : En wat hebben al die geleerde mensen je dan bijgebracht over het leven zelf, dat ik nog niet weten zou ?

HERMES : Onder mijn filosofieleraars was er een zekere Junius, een patriciër en volleerd stoïcijner. Hou je steeds voor, zo leerde hij me, om alles wat je in handen neemt, aan te pakken als een echte Romein. Met ongeunstelde waardigheid. Wees hartelijk, onafhankelijk en rechtvaardig. Verricht elke handeling alsof het je laatste was. Doe alles met volle aandacht. Zonder mooidoenerij, eigenliefde of ontevredenheid met je deel.

SALOME : Zeg me niet dat het lot van je zoon Julius je nu koud laat, meester.

HERMES : Neen, zeker niet. Het bewijs daarvan is dat ik gisteren Junius heb opgezocht. Voor zijn wijze raad tegenover dit onheil.

SALOME : En ? Je maakt mij curieus ?

HERMES : Hij is een stokoud man nu. Maar hij is toch nog altijd goed bij zijn zinnen. Ik heb hem mijn verbolgenheid overgemaakt. Mijn wanhoop om het feit dat de goden onverschillig blijven voor al mijn offers.

SALOME : Wat wist hij dààrop te zeggen ? Hij met al zijn wijsheid ?

HERMES : Gun jezelf nu wat rust, zei hij. Probeer er iets van het goede bij te leren. Laat je niet heen en weer slingeren door het lot. Laat het beste deel van jezelf geen slaaf zijn. Laat het niet dansen naar de pijpen van egoïstische verlangens. Klamp je niet vast aan je verlangen om een erfgenaam te hebben en te bewaren.

SALOME : Hij heeft makkelijk praten, hij met al zijn verstand.

HERMES : Laat het beste deel van jezelf niet ontevreden zijn over je huidig lot, zegt hij. Je moet alleen doen wat het redelijk denken je zegt te doen. Maar je moet ook van mening kunnen veranderen, als iemand je van een verkeerd idee afbrengt.

SALOME : Dat laatste hoor ik hem graag zeggen. Dan kan ik je eindelijk tot andere gevoelens brengen. Dit is de waarheid : de heidense goden laten je zoon doodgaan in de grootste onverschilligheid voor je onberispelijke levenshouding als Romein.

HERMES : Salome, een beetje respect voor onze goden asjeblief.

SALOME : Maar ze blijven doof voor al je offers aan Jupiter, Minerva en Juno. Hoe kan je daar nu zelf vrede mee nemen ? Ik ben misschien maar je eenvoudige dienaar, maar ik heb het geleerd om naar de stem van mijn hart te luisteren. Ik heb daar geen geleerden en geletterden voor nodig.

HERMES : Ik weet dat je het goed meent, Salome. Je bent recht voor je raap. Daarom waardeer ik je zo. Maar mijn stoïcijnse leermeester graaft wel iets dieper dan je denkt.

SALOME : Teveel denken, deugt ook niet. Dat zeg ik.

HERMES : Om het geluk te vinden, zo zegt de oude Junius mij, moet je hart in vrede zijn. Matig je verlangens. Temper je verwachtingen. Pluk de dag die wegebt zonder dat je het weet. Reken niet teveel op morgen. Poets je gedachten niet op met mooie woorden. Wees geen kletskaus en geen bemoeial.

SALOME : Van mooie woorden en een kletskaus gesproken...

HERMES : Laat de god, die in je woont, de behoeder zijn van de man die je bent, zegt hij. Wees een staatsman die zijn post bezet, gereed om te sterven. Wees trouw zonder een eed of getuige.

SALOME : Woorden woorden woorden. Woorden in de wind.

HERMES : Wees niet afhankelijk van hulp van buitenaf, zegt hij mij. Je moet op eigen benen staan, niet op de been gehouden worden. Zo'n man is een priester. Een helper van de goden.

SALOME : Een helper van de goden ? Om wat te doen, als ik vragen mag ? Als die goden zelf al totaal niks doen om je zoon te redden?

HERMES : Zo'n man gaat op de goede manier om met het goddelijke dat in hem woont. Hij zoekt het goede. Het ware. Het schone. Hij wordt niet bezoedeld door genot. Hij is onkwetsbaar voor pijn. Hij is onaantastbaar voor geweld. Hij is ongevoelig voor slechtheid. Hij wordt door geen enkele hartstocht gevloerd.

SALOME : Harteloos met andere woorden.

HERMES : Zo'n man is volkomen doordrenkt van rechtvaardigheid. En dat tot in het diepst van zijn ziel. Hij leeft als iemand die zich aan de goden heeft toevertrouwd en van niemand meester of slaaf wil zijn.

SALOME : Met permissie gezegd, maar dat is allemaal praat voor de vaak. Die oude stoïcijn praat vanuit het hoofd, niet vanuit het hart. Hoe kan je nu leven zonder hartstocht ? Wat is zo'n leven dan waard ? Wat doe je met passie ? Wat doe je met verliefdheid ? Wat doe je met tederheid ? Wat doe je met de warmte in je hart ? Je oude goden zijn goden van het koele verstand. Mij spreken ze niet meer aan.

HERMES : Salome, waar is je respect ?

SALOME : Maar meester, wat is een mens die niet naar zijn hart luistert ? Een gladiator die zich door het leven heen vecht als een beest zonder genade. Meer niet. Je oude goden zijn me veel te kil. Ze zijn onverschillig. Ze zijn bloeddorstig en vooral : ze luisteren niet.

HERMES : Een beetje tenue graag.

SALOME : Je mag hen morgen nog 1 miljoen sestertiën van je fortuin schenken. Je mag nog tien tempels laten bouwen. Je mag nog twintig offerfeesten betalen : je kind gaat dood. Alleen mijn Heer Jezus zal naar je willen luisteren en hem redden.

HERMES : Eigenlijk beledig je me, beste Salome, want ik ben je heer en meester, niet die Jezus waarover je het almaar hebt.

SALOME : Zo bedoel ik dat niet, meester.

HERMES : Ik vergeef het je. Ik weet dat je het goed meent. En je bent zo goed geweest voor Julia en voor Julius. Bovendien is er meer nodig om mij van mijn stuk te brengen. Leg me nu maar eens uit waarom die nieuwe god van jou mijn kind zou willen redden? Hij die je zelf niet geneest van je blindheid.

SALOME : Hij, onze Heer Jezus, maakt geen onderscheid tussen meesters en slaven. Tussen rijk en arm. Tussen Romeinen, Grieken en Galliërs. Mijn geloof in Hem heeft niks te maken met verstand. Mijn geloof in Hem heeft alles te maken met het hart. Wie op hem vertrouwt, zal het licht zien. Wie in hem gelooft, zal eeuwig leven.

HERMES : Eerst zien, dan geloven. Maar laat me nu even alleen, Salome. Ik heb dingen te doen. En breng me eerst een kom met zwarte bonen.

*

Salome haalt de kom. Ze zet hem bij Hermes neer. En ze verlaat dan meteen weer de kamer. Hermes gaat voor het bedje van zijn zoon staan. Hij ontdoet zich, volgens het ritueel van de dodenverdriving, traag en plechtig van zijn schoeisel. Daarna wast hij zich de handen. Hij graait een handvol bonen uit de kom. Hij kauwt er op en spuwt ze de plaats rond, over de rechter en linker schouder. Daarbij maakt hij met de rechterhand telkens weer het obscene rituele verdrivingsteken : de rechterduim omhoog tussen de overige vingers. Hij schreeuwt dan tot negen keren toe, eerst fluisterend, dan gaandeweg luider en luider :

HERMES : Verdwij ! Ga weg ! Verwij, geesten van mijn voorouders ! Verlaat mijn woning !

Donder en bliksem.

DOEK.

TAFEREEL 2.

DOOP EN ARRESTATIE.

Hermes werkt aan zijn studeertafel. Hij zit naast een indrukwekkend zuilenbalkon met zicht op Rome. In de andere hoek van de kamer staat het bed met de kleine Julius. Theodora, de zuster van Hermes, balsemt in jeremiades het dode kind. Hermes legt een van de papierrollen ter zijde, richt zich tot Theodora.

HERMES : Treur niet, Theodora mijn lieve zuster. De tijd is een rivier van gebeurtenissen. Hij is als een wilde stroom. Zodra we iets zien, is het alweer meegesleurd. Dan drijft er iets anders voorbij. Word opnieuw meester van je eigen tijd.

THEODORA : Jij praat daar makkelijk over heen. Je kind is dood.

HERMES : Het grootste deel van ons leven gaat voorbij aan foute bezigheden. Een ander deel verprutsen we aan dingen die we beter laten zouden. Toon je een mens die weet dat elke dag verloren gaat aan details.

THEODORA : Details ? Je kind is dood ! En je hebt het hier over details ! Wat begin ik al dat harteloos stoïcijns gezeik te haten, Hermes. Volg liever de raad van Salome. Bid tot onze ene ware God.

HERMES : De fout die we maken, is dat we de dood alleen voor ons zien liggen.

THEODORA : Ja, dat kan je nu wel zeggen. (Ze kijkt nadrukkelijk naar de kleine).

HERMES Terwijl we onze eigen dood al voor het grootste deel achter ons hebben liggen. Want alle tijd die we geleefd hebben, is al in bezit van onze dood. Nogmaals, Theodora : wees meester van de tijd die je rest. Alleen de tijd die ons wordt toegemeten, is ons eigen bezit. Al de rest is bijkomstig.

THEODORA : (Boos) Bijkomstig ! Vind je je kind nu ook al bijkomstig ! Echt, ik herken mijn eigen broer soms niet. Heb je dan geen gevoelens ?

HERMES : (Onverstoorbaar) Mensen maken zich schijnbaar geen zorgen om hun kostbaarste eigendom : de tijd die hen is gegeven. Elke dag gaat er een stukje

van ons leven af en blijft er steeds minder over. En het is niet eens zeker of ons verstand nog wel toereikend zal zijn om de dingen te vatten.

THEODORA : Hermes, hou er nu asjeblief mee op alles hier vlotjes weg te redenen. IK word er niet goed van . Ik kan dit niet langer hebben. Open eindelijk 's je hart, man !

HERMES : (nog steeds onverstoort) Kort is de langste roem bij het nageslacht. Kort en afhankelijk van de overlevering door stervelingen die binnenkort zelf gaan sterven....

*

Salome komt op. Ze stapt recht op haar meester af. Paus Alexander volgt behoedzaam, op een afstand.

SALOME : ...Sterven ? Wie spreekt er hier van sterven ? Wie gelooft, die zal leven. Wie in de Heer gelooft, die zal het licht zien. Want ik zie je nu, meester. Ik zie je zo helder en zo klaar als jij mij ziet. En daarbuiten zie ik Rome. Ik zie het licht. En ik weet dat ik eeuwig zal leven, in de genade van de Heer.

HERMES : (Verbaasd) Salome... maar dit kan toch niet ? Je bent blind en...

SALOME : Zeg het hem, heilige vader Alexander. Zeg hem dat onze Heer alles kan. Als je maar in Hem gelooft. Zeg het hem, de eerste dienaar op aarde van onze Allerhoogste. Jij, de vijfde opvolger van Petrus, de steenrots op wie de Heer onze nieuwe kerk bouwt. Zeg hem wie je werkelijk bent. Vertel hem wat je met de hulp van Onze Heer vermag. Zeg hem welke weldaad je met de zegen Gods op mij laat uitstralen. (Ze kust uitvoerig zijn ring).

PAUS ALEXANDER : Maar je wil dat nog steeds zelf niet zien, nietwaar Hermes ? Je wil niet geloven dat gods goedheid bergen verzet en wonderen verricht. Je wil niet weten dat ons hart zo zijn redenen heeft, die onze rede niet eens kent. Je wil een wonder ? Je wil God uitdagen ? Je wil Salome genezen zien ? Je zal dit alleen kunnen zien, als je wil kijken met je hart. Want een mens ziet pas echt als hij met het hart kijkt. Het belangrijkste in zijn bestaan kan hij niet zien, zolang hij alleen maar blijft kijken met het blote oog. Voorwaar ik zeg je Hermes, kijk met je hart. Dan zal je zien wat zij, Salome, in al haar eenvoud wel kan zien.

HERMES : (tot Salome) : Wat zie je dan, Salome ? Daar ! En daar !
(Gaat bij het raam staan).

SALOME : Ik zie het Circus Maximus, met daar achter de Aventinusberg. En wat verderop zie ik de keizerlijke hovingen. En daar ! De Campus Tiberinus. Het Capitool! De Marsvelden ! Prachtig ! Zo wijs !

HERMES : Jaja, Salome, 't is al goed. Ik ken Rome ook wel. Het zicht vanuit mijn bureau is trouwens een van de grootste genoegens van mijn bestaan. Maar hoe...

SALOME : (opgetogen) Neem me niet kwalijk, meester. Voor mij is het allemaal nog nieuw ! Ik krijg er maar niet genoeg van ! Prijs en dank de Heer ! De wonderen zijn de wereld nog niet uit.

HERMES : Ik kan me als Romeins gezagsdrager echt niet veroorloven zomaar in al jullie praatjes te geloven. Ik kan hier moeilijk heel mijn opleiding opgeven. Ik weiger mijn opvoeding te verraden. Dat gaat zomaar niet.

PAUS ALEXANDER : Ben je dan bang voor verandering, Hermes ? Wat kan er zonder verandering ontstaan ? Wat doet die Universele Natuur, waarover je het altijd maar hebt, dan liever ? Kan je een bad nemen zonder dat het brandhout verandering ondergaat ? Kan je eten zonder dat het voedsel wordt omgezet in heu.. van alles?

HERMES : Maar toch... Jullie christenen hebben een kwalijke reputatie. Sektarisch gedrag. Brandstichting. Losbandigheid. Kindermoord. Incest.

PAUS ALEXANDER : Georkestreerde laster ! Eerroof ! Nero, de waanzinnige massamoordenaar, beschuldigde onze broeders ervan de grote brand te hebben aangestoken omdat hem dat goed uitkwam. Hij wou vooral wegsteken dat hijzelf, de perfide moedermoordenaar, zijn eigen stad in brand liet steken om zijn megalomane bouwplannen te kunnen verwezenlijken.

HERMES : Alexander, let op je woorden ! Dat zijn zware beschuldigingen op basis van vermoedens. En dat dan nog in het huis van een fidele dienaar van de keizer.

PAUS ALEXANDER ; Goed, ik geef aan de keizer wat hem toekomt. Maar in het jaar van de 211de Olympiade heeft Nero mijn voorganger Petrus laten kruisigen. Met het hoofd naar beneden.

THEODORA : Honderden zusters en broeders heeft hij gebruikt als levende toortsen om de hele stad met zijn eigen waanzin te verlichten.

PAUS ALEXANDER : Hij heeft zijn handlangers de klus laten klaren. Het driemanschap van Sabinus, Tigellinus en Helius Caesarianus. Dat zijn geen vermoedens, dat zijn feiten.

SALOME : Later werd ook onze broeder Paulus onthoofd. Na een zogeheten regulier proces.

PAUS ALEXANDER : Hij Saulus, de Romeinse christenvervolger der Palestijnse gebieden, zag zelf het licht nadat hij, net als Salome, met blindheid was getroffen en daarvan op mirakuleuze wijze weer genas. Hij, die voortaan Paulus heten zou, was het die onvermoeibaar de blijde boodschap verkondigde in alle uithoeken van de wereld.

SALOME : Maar wij christenen, we krijgen altijd de schuld van alle geruchten. Onze zusters en broeders worden verklikt. Ze worden overal aangedragen en voor het tribunaal gesleept.

THEODORA : Welke kansen krijgen ze dan nog ? Als martelaren sterven of aan de goden offeren en hun geloof verloochenen. Is dat een eerlijke keuze ?

PAUS ALEXANDER : Keizer Domitianus heeft onze broeder bisschop Clemens laten afslachten. En zelfs de leden van zijn eigen familie, omdat ze zusters en broeders van Christus waren geworden.

THEODORA : En je goede vriend, de nieuwe keizer Hadrianus, heeft onze broeder Telesphore, de zevende bisschop van Rome al geofferd. Tot meerdere glorie van zichzelf en van zijn heidense goden.

HERMES : Hou op, allemaal ! In mijn huis geen kwaad woord over mijn opperste chef, mijn strijdmakker en mijn keizer, Hadrianus !

SALOME : Maar meester, ze hebben gelijk ! Onze broeders en zusters worden vervolgd en afgeslacht !

PAUS ALEXANDER : Doch, onthou mijn woorden : het bloed van al onze martelaren, is het zaad voor de nieuwe christenen !

THEODORA : De mensen, Hermes, hebben nood aan een persoonlijke God die zich hun lot echt aantrekt.

HERMES : Wat is er dan mis met onze goden ?

PAUS ALEXANDER : Alles. Gewoon.

HERMES : Ha bon. Dan zijn we uitgepraat.

THEODORA: Alleen enkele oude aristocraten van de senaat vinden zichzelf en de oude Platonische leer nog langer verheven boven onze zogeheten vulgaire nieuwe godsdienst. En ook de boeren klampen zich liever hardnekkig vast aan hun traditionele goden. Maar daarmee is dan ook alles gezegd over de oude goden van Rome.

PAUS ALEXANDER : Want ondertussen komt er steeds meer volk af op onze vieringen en gezangen. Zelfs als wij, mijn broeders Eventius en Theodolus en ikzelf, naast de graven van onze martelaren blijven slapen, komt er een massa volk op ons af.

SALOME : De oude tempel van Isis Campensis loopt helemaal leeg. De Zeefeesten van de Navium Idis, bij de opening van het vaarzeizoen op de Middellandse Zee, zijn nog maar een schijntje van vroeger.

THEODORA : Het heiligdom van Mithras kent lang de drukte niet meer van weleer.

PAUS ALEXANDER : De woorden van onze Heer hebben zoveel meer te bieden dan het kille stoïcijnse humanisme. Ze brengen ons zoveel meer dan het strenge pythagorisme met zijn ondoorgrondelijke arithmetische metafysica. De boodschap van Onze Heer is totaal nieuw. Zijn taal is die van het hart. Hij brengt ons een nieuw verbond van de God van het Oude Testament met de mensen in hun geschiedenis.

HERMES : Alexander, hoe is dat bij jou allemaal zover gekomen, jong ? Ik heb je nog goed gekend vroeger. Je was toen nochtans een wijze en leergierige jongen.

PAUS ALEXANDER : Ik zal je wat vertellen, Hermes. Zoals jij ben ik zelf ook ooit in de leer geweest bij een stoïcijn. Hij wou mij graag zijn filosofie overbrengen, maar dan wel alleen in ruil voor geld. Daarna studeerde ik bij een Pythagoreeër. Die overdonderde mij met al zijn wetenschappen. Ik moest die van hem eerst allemaal geduldig verwerken om het geluk te mogen kennen. En dan...Dan had ik het geluk om tijdens een Platonische ascese kennis te maken met de geschriften der profeten.

HERMES : En ?

PAUS ALEXANDER : Er ontbrandde als een vuur in mijn ziel. Ik werd gegrepen door de profeten en de vrienden van Christus. Ik las en herlas al hun woorden. Ziedaar, Hermes, hoe ik als filosoof en vriend van de wijsheid een christen geworden ben. Ik wil dat eenieder deze ervaring kent. De christelijke filosofie is geen filosofie als een andere. Ze is de Weg, de Waarheid en het Leven.

SALOME : Al die valse asceten en heidense filosofen krijgen van de keizer ieder zeshonderd goudstukken de man per jaar. Om te niksen.

THEODORA : Kijk maar naar Crescens. Hij overtreft al de anderen in gierigheid en pederastie.

HERMES : Theodora, nu ga je te ver ! Nog goed dat je mijn zuster bent. Of ik zou je moeten verzoeken mijn huis meteen te verlaten.

SALOME : Maar het is waar wat ze zegt, meester ! Die Crescens, hij die zogezegd zelf de dood veracht, hij vreest ze als geen ander. Maar wij hebben vertrouwen in de Heer. We vrezen niets of niemand meer.

In koor : Mijn Herder zijt gij oh mijn Heer
Aan niets ontbreekt het mij
Ik vrees nu geen gevaren meer
Want gij staat m'altijd bij !

THEODORA : Want wij bezitten een stukje van de goddelijke genade. Wij kunnen met gemak deze aardse wereld achter ons laten, om opgenomen te worden in de glorie van de Heer. Onze transcendenten God is de goedheid zelve.

PAUS ALEXANDER : Een God die geduldig is. Een God die mededogen heeft. Een God die ons vrijmaakt van deze wereld. Een God die ons binnenleidt in een totaal ander, eeuwig leven.

THEODORA : De schepper van hemel en aarde.

SALOME : Hij die een verbond sluit met de mensen.

PAUS ALEXANDER : In de heerlijkheid van zijn zoon Jezus Christus.

THEODORA EN SALOME : Amen !

HERMES : Dat klinkt allemaal heel mooi. Maar bij mij komt het vooral over als het gekakel van een sekte, zoals Rome er helaas al zoveel kent.

PAUS ALEXANDER : Jullie, Romeinen zijn bang van onze jonge kerkgemeenschap. Waarom toch ? Een kerkgemeenschap is noch een plek, noch een huis van klei of steen. En ook een mens is de kerk niet.

THEODORA : Want een huis stort in en de mens sterft.

PAUS ALEXANDER : Wat is dan de sterkte van onze kerk , denk je ?

THEODORA : Alle onze martelaren samen !

SALOME : ..Die de heiligen zullen zijn voor onze broeders van morgen.

PAUS ALEXANDER : Je wordt niet geboren als christen mens. Je wordt het.

HERMES : Ik ben als slaaf geboren. Ik ben Romeins gezagdrager geworden. En ik doe gewoon mijn plicht, in dienst van mijn Keizer.

PAUS ALEXANDER : Dat siert je Hermes. Maar er is zoveel meer.

HERMES : Ik ben een geduldig mens. En ik blijf steeds bereid om te luisteren.

PAUS ALEXANDER: Jij die toch altijd met je neus in de boeken hangt, lees het boek van het leven in het Latijn, het Grieks of het Hebreeuws. Met Paulus de martelaar zeg ik je : er is geen Griek meer, geen Romein, geen jood, geen slaaf, geen vrij mens, geen man en geen vrouw. Er is alleen maar één christelijke gemeenschap.

HERMES : Laat ik het maar op de Griekse leer van de stoa houden. Die is pas cool. En geef me af en toe een hap Epicurus. Pluk de dag ! Al zijn de omstandigheden er vandaag niet naar om de dag te plukken.
(Kijkt naar het bedje waar Salome zich inmiddels over de kleine ontfermt).

PAUS ALEXANDER : Ik verwerp de Griekse filosofie niet. De Grieken kregen vonken van de logos. Voor hen was filosofie een godsgeschenk . De filosofie zou hen, gaandeweg dank zij onze broeder en voorganger Paulus, leiden tot Christus.

HERMES : Filosofie is de enige echte weg naar de waarheid.

PAUS ALEXANDER : Voor ons, christenen, is filosofie hooguit van nut om ons geloof te illustreren en te verdiepen. De mens moet streven naar een hoger christelijk bestaan. Hij moet een deugdzzaam leven betrachten.

HERMES : Mijn leven was altijd al één lange intellectuele zoektocht.

PAUS ALEXANDER : Maar zie die dan in godsnaam als een eindeloos gebed ! Zie het als een gewonnen wijsheid die tegelijk theologie, contemplatie en mystiek wordt. Onze christelijke inspiratie loopt uit op naastenliefde, barmhartigheid. Als man van de nieuwe kerk zeg ik je: je mag nog zoveel de goddelijke genade afsmecken met offers. Je mag nog zolang alle schatten van je intelligentie aanboren. Nooit zal je alleen met je hoofd het hele mysterie kunnen ontsluiten. Want dat mysterie laat zich enkel kennen in de liefde voor de anderen. Voor de zwakken, de zieken, de armen, de kleinsten. Laat de kinderen tot mij komen, zei hij. En zie.... (kijkt naar het bed van Julius).

SALOME (buigt over het bed van Julius): Julius leeft ! Het manneke leeft weer ! Een wonder ! Een nieuw wonder ! Meester Hermes, prijzen en loven en danken wij nu samen de Heer !

*

Gezang : Gloria.

Salome en Theodora knielen voor paus Alexander en kussen zijn ring. Hermes gaat naar het bed. Hij ziet dat zijn kind weer leeft. Hij knielt op zijn beurt voor Paus Alexander en laat zich tenslotte zegenen.

HERMES : Hier kniel ik neder ! Ik kan niet anders ! Noem het een vergissing. Noem het een bevlieging. Noem het een overrompeling. Noem het een gok. Maar mijn kind leeft weer ! Jupiter, Mars, Juno en alle Romeinse goden ! Waarom hebben jullie mij verlaten ? Laat al mijn 1250 dienaren meteen vrij ! Laat ze delen in de liefde van deze almachtige God! Deel mijn fortuin uit aan de armen. Ik vrees noch de verbeuring van mijn goederen, noch de angst voor de nakende dood. Want ik weet dat ik het loon zal delen met allen die in Christus' naam de kroon van de marteldood verwierven. Ik geloof in die ene ware god van de christenen. Hij en hij alleen heeft mijn zoontje gered. En dat terwijl Hij, zo te horen, zijn eigen zoon heeft laten sterven om onze zonden te vergeven ! Hoe groot is zijn goedheid ! Heilig Heilig de Heer. Credo ! Credo in unum deo !

PAUS ALEXANDER : Confiteor unum baptisma !

SALOME & THEODORA : In remissionem peccatorum !

Paus Alexander gaat nu bij Hermes aan de wastafel staan .

PAUS ALEXANDER : Ik neem je hierbij op, Hermes. Ik neem je op in onze
gemeenschap van christenen. GA WEG UIT HEM SATAN, ONREINE GEEST !

Alexander maakt met zijn duim een kruisteken op het voorhoofd van Hermes.

PAUS ALEXANDER : Ontvang het teken van het kruis op uw voorhoofd en in uw
hart. Aanvaard het geloof in onze hemelse leer. Gedraag u voortaan zo, dat gij
een tempel gods kunt zijn.

SALOME & Theodora : Het zij zo !

PAUS ALEXANDER : Heer Jezus Christus wil neerzien op uw dienaar Hermes.
Bevrijd hem van de geestelijke blindheid. Verbreek alle banden met satan waarin
hij ligt verstrikt.

(Hij neemt water uit de wasbak en besprenkelt er Hermes mee).

PAUS ALEXANDER : Moge uw dienaar Hermes met dit teken van goddelijke
wijsheid worden doordrongen, opdat hij, vrij van het bederf der begeerlijkheid
en in de aangename geur van uw leer, U met vreugde diene.

SALOME & THEODORA : Nader bij u mijn God ! U nader bij !

PAUS ALEXANDER :EN IK BEZWEER U ONREINE GEEST, TREK U TERUG !
GA WEG UIT DEZE DIENAAR VAN GOD. HIJ BEVEELT HET U, VERVLOEKTE
EN VERDOEMDE...Hij, die droogvoets wandelde over de zee. Hij, die zijn
rechterhand uitstreekte naar Petrus, toen deze dreigde te verzinken.

SALOME & THEODORA : Lof zij Christus !

PAUS ALEXANDER : ERKEN UW VEROORDELING, VERVLOEKTE DUIVEL !
VERWIJDER U UIT DEZE DIENAAR VAN GOD, HERMES. Want God en onze
Heer Jezus Christus heeft zich verwaardigd hem te roepen tot zijn heilige

genade en zegening en tot de wateren van het doopsel. (besprenkelt hem). En ik doop je in de genade van de Heer.

SALOME & THEODORA: Hosanna ! Hosanna in excelsis !

PAUS ALEXANDER : (Tekent voor de tweede keer een kruis op het voorhoofd van Hermes) : EN DIT TEKEN VAN HET HEILIG KRUIS DAT WIJ OP ZIJN VOORHOOFD DRUKKEN, WAAG HET NIET, VERVLOEKTE DUIVEL, DIT OOIT NOG TE SCHENDEN ! Heer, schenk Hermes nu het licht om u te kennen. Zuiver en heilig hem. Geef hem de ware wijsheid. Opdat hij standvastig blijve in de hoop, recht in het beraad, zuiver in de leer. Door Christus onze Heer...

HERMES, SALOME & THEODORA : ...Amen !

PAUS ALEXANDER : EN JIJ SATAN, VLUCHTEN KAN NIET LANGER ! ONDERWERP JE AAN GODS NIEUWE DIENAAR, HERMES. DAT HIJ JE VOOR EEUWIG VASTKETENE AAN ZIJN PAARD. DIT ALS TEKEN, VOOR DE MASSA'S VAN NU EN LATER, VAN GODS TRIOMF OP AARDE!

Het licht deemstert zachtjes weg.

Muziek : Placido Domingo & José Carreras : Adeste Fideles.

Na een korte onderbreking is er weer licht met nu erbij Quirinus omringd door een paar soldaten van de praetoriaanse garde (in dreigende zwarte soldatenkleding, cfr. The Gladiator)

QUIRINUS: Er waren al tekenen aan de wand !

HERMES : Zeg dat wel. Er waren tekenen. Salome, de blinde voedster van mijn zoon Julius zag eerst het licht. Toen kwam ook mijn zoon weer tot leven.

QUIRINUS : Ik bedoel tekenen van je nakend hoogverraad aan Rome, Hermes. In Sicilië vlogen de speren van onze soldaten zomaar in brand. Evenals de wapenstok van een soldaat in Sardinië.

HERMES : Onzin.

QUIRINUS : Langs de kustlijnen van heel het Romeinse rijk gingen duizenden vuren aan, zo is ons gemeld. En twee soldatenschilden begonnen bloed te zweten.

HERMES : Ouwewijvenpraat.

QUIRINUS: Voortekenen zeg ik. Overal werden onze soldaten getroffen door donder en bliksem. De zon werd kleiner en kleiner. In Prenestum vielen stenen uit de hemel.

HERMES : Boerenbedrog.

QUIRINUS : In de hemel boven Arpi zijn schilden gezien. Soldaten zagen er een gevecht van de zon tegen de maan. In de bron van Hercules vloeiده bloed in plaats van water.

HERMES : Om het even wat.

QUIRINUS : In Antium zagen boeren hun manden gevuld met bloedende korenbloemen. In Rome is het standbeeld van Mars aan de Via Appia zwaar beginnen zweten. De beelden van de wolven ook.

HERMES : Quirinus, dat geloof je toch zelf niet ?

QUIRINUS : In Capua stond de hemel in vuur. De maan viel als uit de lucht. Sommigen zagen hoe hun geiten bedekt waren met wol. Hanen werden kippen.

HERMES : En omgekeerd ?

QUIRINUS : En omgekeerd. Inderdaad.

HERMES : Laat je verzorgen, man. Je hebt dringend hulp nodig.

QUIRINUS : Nee, Hermes. Jij hebt hulp nodig ! Op bevel van onze Keizer Hadrianus en mijn algemene legeroverste Aurelianus arresteer ik je. Ik neem je mee naar mijn huis naast de kazerne der Praetoren. Orders van de keizer.

HERMES : Quirinus, dat meen je toch niet ?

QUIRINUS : Bevel is bevel. De wet is de wet. Soldaten, grijp hem. En breng de andere christenen naar de kerkers onder het Groot Circus . Nee, niet Theodora. Zij kan hier blijven.

HERMES : Op mijn zus heb je altijd al een oogske gehad, Quirinus.

QUIRINUS. Dat klopt. Maar ik niet alleen, Hermes. Onze Heer en Meester Keizer Hadrianus nog meer dan wie ook. Voor haar wil hij vandaag een en ander door de vingers zien. Maar jij Hermes, een man van het gezag, jij zal nu je nieuwe geloof bij hem persoonlijk moeten gaan afzweren.

HERMES : Quirinus, we zijn ouwe strijdmakkers ! Ik geloof toch wat ik wil.

QUIRINUS : Vandaag sta ik hier tegenover jou als de gezant van het Romeinse volk. Ik heb een rechtvaardige en heilige opdracht. Jij ook trouwens. Ik doe dit in naam van Jupiter en Janus Quirinus. In naam van alle goden van hemel en aarde. Ik doe dit in opdracht van de keizer, de senaat en het volk van Rome.

*

Hermes wordt meegevoerd. Salome en paus Alexander worden apart meegesleurd aan de andere kant van de scene. Theodora blijft achter.

THEODORA : Neem me ook maar mee, Quirinus ! Dat geflirt van de keizer kan me volkomen gestolen worden. Ik wil getuigen samen met mijn broeders en zusters !

HERMES (schreeuwend in de richting van het kind) :
Theodora, mijn zuster ! Begraaf me na mijn dood en ga dan weg ! Neem de kleine. Breng hem naar Rotnacum, nabij Thornacum in Gallië. Ik was er ooit tribuun. Ze kennen mij daar. Goed volk. Vertel het voort, Theodora. Dit is je lotsbestemming. Doe het voor mij en de kleine. Vertel het wonder van zijn genezing. Vertel hem wie zijn vader was !

THEODORA : Dat zal ik doen, mijn broeder. Zij het met de dood in het hart. Ga in vrede. Heb geen vrees. Ik zorg voor Julius, als was het mijn eigen kind. Maar eerst zal ik je bijstaan. Desnoods totterdood.

Theodora neemt de kleine Julius uit zijn bed en brengt hem weg. Doch bij het verlaten van de kamer kijkt ze door het raam naar Rome.

THEODORA : De zee, dit land en deze stad zullen nu weldra weer rood gaan kleuren van het bloed. Het bloed van de Romeinen. En zo is dat al sedert de broedermoord van Romulus op zijn tweelingbroer Remus. Dit alles opdat Romulus alleen de stad zou kunnen stichten op de Palatinus. Hoeveel bloed nog ?

QUIRINUS : Je hebt geluk dat ik voor jou geen bevel heb tot meeneming, Theodora. En ik zal maar doen of ik dit niet gehoord heb.

THEODORA : Doe je vuile werk, soldaat Quirinus. Jij, de jeugdvriend van mijn broer Hermes. Jij, mijn eerste kalverliefde. Hoe heb ik ooit van zo iemand kunnen houden ? Ik zou me schamen, was ik van jou. Ik eis alvast het recht op om mijn broer te bezoeken in zijn cel.

QUIRINUS: Je hebt dat Romeinse recht. Maar reken er niet op dat ik me voor dit alles zal schamen, Theodora. Want het is precies met deze militaire discipline, met deze strenge hand, dat ons Romeinse volk meester geworden is van alle steden volkeren en koninkrijken. Daardoor, Theodora, alleen daardoor is dat plekje van Romulus de hoofdplaats van de hele wereld geworden. Denk daar maar 's goed over na.

Ze gaat traag af met de kleine.

QUIRINUS : Soldaten !

Af en Doek.

Muziek : Ave Verum.

TAFEREEL 3.

De kanteling van Quirinus

Het huis van Quirinus aan de kazerne der Praetoren. Hermes staat er onder huisarrest. Quirinus tracht er hem in zijn woonkamer toe te overhalen zijn nieuwe geloof weer af te zweren. In een hoek staat een zwart hemelbed : het bed van de doodzieke Balbina, de dochter van Quirinus.

QUIRINUS : Als die nieuwe god van jullie dan toch zo machtig is, dat hij jullie zogeheten heilige vader bevrijdt uit zijn kerker en naar hier brengt. Dan kan hij mijn oogappel, mijn doodzieke dochter Balbina genezen. Want ook mijn meisje gaat dood op de drempel van haar volle bestaan Dat verdomde kropgezwel aan de hals wurgt haar traag in de bloei van haar jonge leven. Mijn lieve schoonheid, die ik zo graag uithuwelijken wou aan een voorname Romein, sterft hier onder mijn ogen de trage wurgdood.

HERMES : Maar zie, mijn zoon Julius leeft weer.

QUIRINUS : Wie zegt je dat het onze goden niet zijn die hem tot leven hebben gebracht ? Je hebt toch zelf geofferd aan al onze goden ? Waarom zou de god van die ene obscure sekte zoveel machtiger zijn dan alle machtige goden van het Romeinse Rijk bijeen ? Offer aan onze goden, Hermes. En je bent weer een vrij en respectabel man en stadsprefect van Rome.

HERMES : Dan nog liever de marteldood. Ik heb gezien wat ik gezien heb. En ik voel in mijn hart wat ik voel. Trouwens, ik verlies mijn prefectuur niet : ik wissel ze alleen maar in voor een véél betere. Want de aardse waardigheid kan mij misschien ontnomen worden, maar mijn hemelse waardigheid zal blijven voort schitteren voor eeuwig.

QUIRINUS: Het verwondert mij, Hermes dat jij, als wijs mens nochtans, dergelijke stomiteiten debiteert. Hoe kan je zomaar geloven dat een mens nog iets te verwachten heeft na dit leven ? Je weet nochtans goed genoeg dat de as van de mens tot niets herleid wordt en er zelfs van zijn beenderen niets meer rest. Denk er trouwens ook aan, Hermes, dat de zielen van diegenen die een gewelddadige en voortijdige dood sterven boze geesten worden. Ze zijn gedoemd om eeuwig rond te waren in de wereld der levenden.

HERMES : Flauwekul. De Heer heeft mij de ogen geopend. Flauwekul is het.

QUIRINUS : Herinner je je de Romeinse burgers die zichzelf van kant maakten omdat ze verplicht werden te werken aan de grote riool?

HERMES : Ja, ik herinner me hen. Ze pleegden zelfmoord omdat hun zielen zich zouden wreken op diegenen die hen dat werk had opgelegd. Volksgeloof en boerenbedrog. Nu zie ik het allemaal klaar.

QUIRINUS : Zoals in de aarde de ontbinding zorgt dat er plaats komt voor andere lijken, zo blijven de zielen een tijd voortbestaan in de lucht. Dan worden ze ijl. Ze vatten vlam en worden opgenomen in de scheppende kracht van het grote geheel. Zo maken ze plaats voor degenen die erbij komen.

HERMES : Je hebt teveel naar soldatenpraat geluisterd in je tent, Quirinus.

QUIRINUS: Offer aan onze goden, Hermes. Weeg alles goed af. Terdood veroordeelden wegens hoogverraad krijgen niet eens de toestemming om hun lichaam te laten begraven.

HERMES : Ik kan nog altijd zelfmoord plegen. Wie zelfmoord pleegt, heeft wel recht op een begrafenis. En zijn testament wordt gerespecteerd. Maar ik zal het niet doen, want mij wacht nu het eeuwig leven in de zaligheid van de Heer.

QUIRINUS : Zelf in je dood stappen vanuit een ondoordachte instinctmatige impuls, dat kan iedereen. Maar naar de rede luisteren, dat lot is enkel weggelegd voor grote zielen.

HERMES : Ook als je 3000 jaar zou leven, verlies je eigenlijk alleen dat stukje leven dat je op dat moment beleeft.

QUIRINUS : Mijn beste en illustere Hermes, denk toch aan je Romeinse prefectuur. Kom tot bezinning. Denk aan je fortuin ; aan de eer van je huisgezin. De Keizer en mijn legeroverste Aurelianus hebben mij opgedragen je dringend tot betere gevoelens te brengen. Want nu doe je misschien nog stoer. Maar als je koppig blijft en er straks een doodsvonnissen volgt....

HERMES : Hoe kan de keizer mij afnemen wat ik niet bezit ? Ik zeg het je, Quirinus, wat hij mij dan afneemt, is hooguit een moment van mijn leven. De alleroudste en het kind dat heel jong moet sterven, verliezen hetzelfde bij hun

dood. Ze worden alleen maar beroofd van het heden. Dat is het enige wat ze hebben. Het zou je moeten troosten voor je dochter Balbina.

QUIRINUS : Ze verliest dan wel heel haar toekomst, Hermes.

HERMES : De dood is onze zaak niet, Quirinus. Zolang we leven, is de dood er niet. En als de dood er is, zijn wij er niet meer. Tenzij je je zoals ik bekeert. Dan verwerf je het eeuwig leven.

QUIRINUS : Waarom geneest je god mijn lieve Balbina niet ? Is ze misschien niet goed genoeg voor hem ?

HERMES : Zie de dood als een bevrijding. Je hoeft niet meer bang te zijn dat je honger zult lijden en belastingen zult moeten betalen.

QUIRINUS : Ze zeggen dat je na de dood niks meer voelt. Dus ook geen pijn. Ik hoop het voor mijn dochter. Dan is ze tenminste bevrijd van kommer en kwel. Is je god dan alleen goed voor de zijnen ? Verdient mijn dochter geen tweede kans ? Waarom moet ze dood ? Jij hebt mooi praten nu. Je zoon leeft.

HERMES : De mens vergelijkt de dood met het leven. Hij maakt zichzelf ongelukkig bij de gedachte dat hij verstoken zal zijn van de goederen van deze wereld. Maar de dood is net als de geboorte : verbinding van elementen en oplossing in weer dezelfde. Je ontstaat als onderdeel van de kosmos en je verdwijnt weer in wat je voortbracht.

QUIRINUS : Zeg je nu dat je je geloof afzweert ? Zeg je nu dat je eigenlijk toch niet gelooft in die hemel en dat leven na de dood ?

HERMES : Ik zeg alleen dat je weer wordt opgenomen worden in de scheppende kracht van de kosmos.

QUIRINUS : Ben je dan niet bang om een en ander te missen als Romein? Denk alleen al aan de eer die je dodenmasker te beurt zal vallen. Wanneer een beroemd iemand sterft, en jij bent zo iemand Hermes, wordt zijn lichaam naar het Forum gebracht waar hij rechtopstaand wordt gezet...

HERMES : ...Terwijl het volk rond de kist staat, verkondigt de zoon een lijkrede met de opsomming van zijn verdiensten en verwezenlijkingen. Ik ken al die gebruiken wel, Quirinus. Je moet ze mij niet leren. Zijn beeld wordt dan opgesloten in een houten reliekschijn met het dodenmasker en op de beste

plaats in huis gezet. Dat schrijn wordt tentoongesteld bij alle grote feesten. Wel, dit alles kan me voortaan gestolen worden.

QUIRINUS : Hoe durf je dit zeggen? Als je onze gebruiken toch allemaal zo goed kent, weet je ook voor welke keuze je nu staat. Je nieuwe geloof afzweren of de dood door onthoofding. Als je dan toch niet bang bent voor de dood, zit dan tenminste in met het oordeel van de andere mensen over je verraad aan Rome. Jij, de model-Romein.

HERMES : Een middel om de dood te leren verachten, is diegenen de revue te laten passeren, die zich taai aan het leven hebben vastgeklampt. Wat hebben zij meer dan diegenen die voor hun tijd zijn gestorven ? Hoe dan ook, op zekere dag liggen ze ergens in een graf : Caedicianus, Junius, Canus, Lepidus, Fabius .

QUIRINUS: Velen daarvan hebben jij en ik nog gekend.

HERMES : Veel begrafenissen hebben we samen met hen bijgewoond. En op een dag werden ze zelf begraven. Kijk achter je , Quirinus. Kijk naar de gapende afgrond van de tijd. En kijk voor je uit, in die andere oneindigheid. Weldra zul je alleen nog maar as zijn en hooguit een naam. Of zelfs dat niet. Want wat in een leven in hoog aanzien staat, is hol, verrot en klein.

QUIRINUS: Wat houdt je dan nog hier ? Als een goede naam bij al die mensen toch niets meer voor jou betekent ? Wat moet je hier dan nog ? Alleen maar wachten tot je eigen vonkje gedooft wordt ?

HERMES : Weldoen en niet omzien. Het goede. Het ware. Het schone. Onthouding beoefenen. Steeds eraan denken dat alles buiten je eigen vergankelijke vlees en levensadem niet in je macht is. Wie de dood vreest, vreest het ophouden van de waarneming. Maar als er geen waarneming meer is, zul je ook niets onaangenaams meer waarnemen. En als je een andersoortig waarnemingsvermogen krijgt, word je een ander soort schepsel. Dan komt er ook geen eind aan je leven. Dan ben je opgenomen in de genade van de Heer.

QUIRINUS : Met jou valt niet te praten, Hermes. Zweer af en ik laat je gaan. Of liever : zeg aan je god dat hij Alexander naar hier stuurt en mijn dochter redt. Dan wil ik ook wel nederig het hoofd buigen voor wie dan ook. Zoveel, en nog veel meer, is mijn Albina me waard. Waarom moet mijn dochter dood ? Weet jij het, met al je wijsheid ? Mag een simpele soldaat dan nooit eens gelukkig zijn ? Alleen maar strijden voor Rome. Afzien. Lijden. Een leven zonder greintje geluk ?

HERMES : Gelukkig is de ziel die de schrammen van het lot misprijst en vreugde vindt in de deugdzaamheid. Zodra de mens toegeeft aan de genoegens, stemt hij erin toe pijn te kennen. Zijn vrijheid bestaat alleen in het misprijzen van materieel fortuin. Pas wanneer hij daarin slaagt, zal de mens de onschatbare genoegens kennen van een rustige ziel die zeker is van zichzelf.

QUIRINUS : Jij met al je wijsheden altijd. Je had eigenlijk genezer van zotten moeten worden.

HERMES : De kennis van die waarheid, Quirinus, zal je ooit het onmetelijk genoegen verschaffen opgenomen te worden in de zachtheid van het zijn. Pas dan zal je beseffen dat geen enkele macht, zelfs niet die van de keizer, je kan verwijderd houden van de innerlijke vrede en de eeuwige rust. En dan nog staat het je vrij te beslissen om het aardse los te laten en er zelf uit te stappen.

QUIRINUS : Als je niet snel je nieuwe geloof afzweert, Hermes, zal jij dat niet eens meer zelf moeten beslissen. We gaan dat dan voor jou wel zelf eens regelen en...

*

De praetoriaanse garde valt binnen. In haar kielzog Paus Alexander (met de kettingen los aan de beide handen en voeten) en twee engelen die hem als een soort bodyguards veilig tot bij het bed begeleiden. De gardes proberen dat te beletten, doch het lukt hen niet. De engelen beschikken over een als het ware magische kracht.

GARDE 1 : We hebben geprobeerd van dit te beletten Meester Quirinus...

GARDE 2 : ...Maar 't en is ons niet gelukt.

GARDE 3 : Echt waar, ge moet ons geloven.

QUIRINUS : Dat kan toch niet ? Hij zat met de anderen in de zwaarst bewaakte kerker van het Groot Circus en ...

GARDE 1 : 't En was allemaal geen avance.

GARDE 2 : Die twee daar.

GARDE 3 : Ge kunt daar niet tegenop.

GARDE 1 : Niemand kan daar tegenop.

GARDE 2 : Dat zijn twee speciale.

Paus Alexander knielt voor het bed. Hij raakt met zijn kettingen de keel van het meisje aan. Hij beleest haar.

PAUS ALEXANDER : Almachtige God, verhoor mij ten gunste van uw zieke dienaars Balbina, voor wie ik de bijstand van uw barmhartigheid afsmeek. Per dominum nostrum Jesum Christum... Schenk haar genezing, nu haar kracht bezwijkt en haar keel zwelt. Gun ons de blijdschap dat zij, om wier leven wij vrezen, wederom gezond wordt. Laat uw aanschijn stralen over uw dienaars Balbina.

Balbina staat daarop traag op. Ze knielt voor Alexander en kust zijn handen. Alexander legt zijn kettingen over haar hals en zegent haar.

PAUS ALEXANDER : Wees genezen en blijft voor altijd maagd, Balbina. Want ik zal je je verloofde aanwijzen die uit liefde voor jou zijn eigen bloed vergoten heeft aan het kruis.

Balbina kust overvloedig de kettingen aan de handen van Paus Alexander.

PAUS ALEXANDER : Hou er nu maar mee op mijn kettingen te kussen, beste Balbina,. Ga liever op zoek hier in Rome naar de kettingen van mijn voorganger Petrus en vereer de zijne, veeleer dan de mijne.

BALBINA : Dat beloof ik je, heilige vader Alexander. Ik zal de kettingen van Petrus zoeken en terugvinden.

Balbina kust nog één keer de kettingen van Paus Alexander, gaat naar haar vader en valt dan in zijn armen.

QUIRINUS: Waarlijk groot is jullie god die de kettingen van Rome losmaakt!

PAUS ALEXANDER: Die de blinde Salome doet zien !

HERMES: Die mijn zoon Julius weer tot leven wekt !

ENGELLEN : Waarlijk machtig is de ene god die ons, zijn engelen stuurt !

PAUS ALEXANDER : Die mij uit de best beveiligde kerker van Rome bevrijdt !

QUIRINUS : Die Balbina mijn lieve dochter geneest van haar kropgezwel ! Heer, allemachtige vader wie je ook bent, hierbij sluit ik mij aan in uw liefde.

ALLEN SAMEN : Pleni sunt caeli gloria tua ! Hosanna in excelsis !

De gardes staan er totaal beteuterd bij. Ze weten niet meer wat ze moeten.

GARDE 1: Chef Quirinus, dit gaan we moeten aan onze hogere overste Aurelianus.

GARDE 2 : Dit gaat ons helmke te boven.

GARDE 3 : Dat kunnen we hier zo niet laten.

GARDE 1 : Ge ziet dat van hier.

QUIRINUS :Doe wat jullie niet laten kunnen, mannen. Het heeft nu toch geen belang meer.

ALLEN SAMEN (behalve de gardes) :

Oh Heer, d'avond is nedergekomen
De zonne zonk het duister klom
De winden doorruisen de bomen
En verre sterren staan alom
Wij knielen neer om u te bidden
In 't slapend woud weerklinkt ons lied
Wij danken u om wat w'ontvingen
En vragen heer, verlaat ons niet
Knielen, knielen knielen wij neder
Door de stilte weerklinkt onze bee
enz.

DOEK.

Muziek : Vangelis. The Conquest of Paradise.

PAUZE.

TAFEREEL 4.

DOOD VAN HERMES

Het paleis van Hadrianus. Keizer Hadrianus troont op zijn keizerlijke stoel. Hij wordt omringd door Aurelianus, de algemene legeroverste en nieuwe chef van de Keizerlijke Garde (nu Quirinus in ongenade is gevallen na zijn bekering) en door de officieren van die wacht. Rechts van hem de griffier van het hof en een paar hofdignitarissen. Veel purper. Veel goud. Veel schittering. Hermes verschijnt voor hem, ongekend als was hij een vrij man.

HERMES : Ave, caesar, hij die gaat sterven groet u nederig !

HADRIANUS : Daag me niet uit, Hermes ! Ga zitten. En maak het je gemakkelijk. Mijn waarde leeftijdgenoot en goede vriend. Mijn trouwe strijdmakker. Ben je dan alles vergeten wat ons bindt ? Dat ik je huisarrest dien te geven bij die labiele Quirinus ? Waarom drijf je je koppigheid zo ver dat je er me vandaag toe dwingt je te berispen ? Jij, mijn maat van altijd. De broer van de knappe Theodora ? Denk toch eens aan al onze mooie dagen samen. Denk aan de openingsvieringen van onze veldtochtentijd in maart. De heilige dans der Saliërs. De wedrennen van onze paardenfeesten. De zegening der trompetten.

HERMES : Ik vergeet dit alles niet.

HADRIANUS : Niets heeft ooit geleken op wat we samen van Rome hebben gemaakt. Noch de zeeën noch de bergen scheiden de Romeinse burgers van elkaar. Overal hebben zij dezelfde rechten en plichten. Jij ook, Hermes. Rechten maar ook plichten. We zijn samen naar alle kanten van de wereld getrokken. We hebben die wereld onderworpen aan onze orde.

HERMES : We hebben overal van onze vroegere vijanden Romeinse soldaten gemaakt.

HADRIANUS : Blij dat je dat tenminste nog weet. We hebben onze wetten beter gemaakt dan alle andere bestaande wetten. Kijk naar de werking van onze senaat. Kijk naar onze consuls die zich inzetten voor het immense Romeinse volk. Zestig miljoen mensen. Kijk naar onze majestueuze gebouwen en kunstwerken. Kijk naar onze mooie gymnasia, onze grootse tempels, onze prachtige fonteinen. We hebben de wereld beter en mooier gemaakt.

HERMES : Ik betwist dat niet.

HADRIANUS : Er bestaat geen enkele natie, hoe verwijderd van ons ook, die we nu niet kunnen laten meegenieten van de weldaden van het Romeinse rijk. De lokale aristocratie neemt overal ter wereld onze levenswijze over. Zoals de bladeren van eenzelfde boom, worden zij deel van het grote Romeinse geheel. Hun kleding, hun woningen en hun publieke gebouwen stralen de grootsheid van Rome uit.

HERMES : Inderdaad. Van in Brittannië tot in Gallië. Van de Middellandse Zee tot aan de Tigris.

HADRIANUS : En ooit, op het Altaar van de totale Pax Romana, zal ik , Hadrianus, de nieuwe keizer van Rome, omringd door het kruim van het Romeinse volk , de senaat en het leger, priesters, magistraten en lictores getuigen van de grootsheid van Rome. En jij, Hermes, jij hoort bij dat kruim. Dat is je plaats. Doch voorwaar ik zeg je : let op je zaak, vriend !

HERMES : Een heel leven aan de grenzen van het rijk, eer je me benoemde tot stadsprefect van Rome. Vijf keren overwinterden wij samen in Carnuntum aan de bevroren Donau.

HADRIANUS : Je doorzicht heeft ons toen overwinning na overwinning gebracht. Je deugdzaamheid stond ver boven die van mijn andere generaals. Je was uitzonderlijk alert . Daardoor wist je sneller dan een ander kansen te grijpen. Het heeft je succesvol en welvarend gemaakt.

HERMES : Met jouw steun, keizerlijke hoogheid.

HADRIANUS : Het is een verdienste die godenkinderen als jij toekomt, Hermes. Buitengewone mensen waarin de goden zichzelf herkennen. Je bent uit het goede hout gesneden. Je bent integer en zelfbeheerst. Je weet perfect hoe je na de verovering een provincie moet gouverneren. Zoals je dat prima bewezen hebt in het Gallische gebied van Thornacum en Rothnacum.

HERMES : Rothnacum... Ik beleefde er mijn mooiste tijd ! Ik zou er ooit nog eens terug willen. Die Ronsenaars zijn wel heel bijzondere mensen. Ze denken de hele tijd dat de hemel op hun kop zal neerdonderen. 'Wie denkt dat stukske keizer van Rome wel dat hij is', plegen ze daar doodgemoedereerd te zeggen. Misschien zie ik ze nog eens terug. In een ander leven, wie weet.

HADRIANUS : Je haalt je gezag uit je eigen klasse. Veel meer dan uit de

functies en eretitels waarmee ik je als mijn fideelste compaan heb overladen. Je beschikt ook over de nodige bijval. Je bent het voorbeeld van de nieuwe mens. Je was een vrijgelaten slaaf, je werd een charismatische chef. Maar de goden zijn niet blind. Alle succes is broos.

HERMES : De eierzuchtige beschouwt wat anderen doen als zijn eigen belang. De genotzuchtige, wat hij zelf voelt. Maar de verstandige alleen datgene wat hij zelf doet.

HADRIANUS : Alweer die eigenwijze koppige praat van altijd. Doe toch eens gewoon. Denk je dat je heiliger bent dan Jupiter ?

HERMES : Wie weet.

HADRIANUS : Tart het lot niet, goede vriend. Je succes kan alleen blijven duren in het respect voor onze goden en hun wetten. Niemand staat daar boven. Zelfs ik, je keizer, niet. Je kan alleen zijn wie je bent met de goedkeuring van onze goden. Je geluk is pas gerechtvaardigd als het ten dienste staat van de goden, van je keizer en van het Romeinse volk.

HERMES : Neem het me niet kwalijk, mijn keizerlijke hoogheid. Maar weet je waaraan ik denk ? Nu je het over de Romeinse goden hebt ? Aan mijn tijd op de boerenbuiten als slavenkind. Aan de viering van de Compitalia in januari. Na de Saturnales, als de natuur rust. Ik zie nog al die zingende boeren naar het altaar van de huisgoden trekken. Met hun gebroken ploeg, als symbool van het afsluiten van hun werkzaamheden.

HADRIANUS : Je denkt vooral aan het gebak en de wolbollen.

HERMES : ... Waarvan het aantal in verhouding stond tot de hoeveelheid slaven op elk domein. En aan de poppen die de leden van elke familie voorstelden.

HADRIANUS : Die poppen werden geofferd aan de godin Mania, ter intentie van de levenden.

HERMES : Nu worden de christenen als poppen geofferd tot meerdere eer en glorie van het vastgeroeste Romeinse godendom...

HADRIANUS : Waarom laat je dit alles los ? Ben je dan onze jachtpartijen vergeten in de heuvels van Zuid-Spanje ? En onze tijd samen, toen je aan mijn zijde tribuun was van het tweede legioen. Het Legio Adiutrix in Beneden-

Pannonië ? Ik schreef gedichten in die tijd. Zo bucolisch was ons leven toen.

HERMES : (dichterlijk) :

Borysthenes de Alkaan
Was Caesars snelle ros
Het spoedde zich langs veld en waterkant
En door het glooiend Toscaanse land
Het vloog gezwind geen enkel zwijn
Kon bij de Pannonische jacht
Zo snel en zo behendig zijn
Dat het ontkwam aan zijn macht

HADRIANUS : Ha, je hebt mijn poëtische bevliegingen goed onthouden.

HERMES : Ik onthou altijd alles. Voor altijd.

HADRIANUS : Jij en ik, we streden samen met het vijfde legioen. Het Legio Macedonia in Beneden-Moesië. Je was bij mij, toen de oude Nerva overleed en we naar Trajanus in Germanië trokken om hem als eerste te melden dat de senaat hem wou als nieuwe keizer.

HERMES : En of ik dat nog weet. Servianus, je eigen schoonbroer die deze eer voor zichzelf wou, saboteerde toen de wielen van onze snelle wagen.

HADRIANUS : Maar we trokken samen te voet verder. We pepten elkaar op. En we haalden het. Ja, ook ik weet dat alles nog. Hoe we samen aan de zijde van Trajanus de noordgrenzen gingen versterken.

HERMES : We vielen Dacië binnen..

HADRIANUS : Driehonderd gladiatoren onder Caesar. Zeshonderdvijfentwintig koppels onder Augustus. Maar 10.000 gladiatoren in de arena om onze overwinning te vieren met Trajanus op de Daciërs ! Denk eraan hoe we met het Legio Minerva de Parthen aanvielen. En Armenië. En Mesopotamië.

HERMES : We baadden toen samen in de Perzische Golf. We aten alle dagen tetracharmacum, je favoriete gerecht. Tot het me de strot uitkwam.

HADRIANUS : Fazant met ham en zeuguiers in deeg ! Zwijg ! Ik moet dringend afslanken.

HERMES : Jij bleef toen achter in Antiochië om het Oosten te besturen. Ik volgde Trajanus naar Sicilië. Ik was erbij toen hij zijn beroerte kreeg op de terugreis naar Rome.

HADRIANUS : Dat is het juist wat me zorgen baart. Dat je me vandaag in de steek laat. Dat je me opzadelt met een vreselijke taak. Jij die er altijd en overal bij was. Jij die meer weet dan wie ook in dit rijk. Zelfs de dingen....

HERMES : Die iedereen in de senaat fluistert, maar die ik als enige zelf met mijn eigen ogen gezien heb. Hoe Trajanus' weduwe Plotina samen met keizerlijk praetor Attianus beweerde dat de stervende Trajanus je in zijn laatste levensuur had geadopteerd en als opvolger had aangewezen. Ik gunde het je volkomen. Ik ben zelf een adoptiekind. Daarom heb ik dit staatsgeheim altijd in mijn hart bewaard. Ik heb gezwegen wat er te verzwijgen viel.

HADRIANUS : Dat Plotina mijn adoptie en opvolging van haar tot pluim geflikt heeft. Dat ze iemand naar binnen heeft gesmokkeld die voor de stervende keizer doorging. Ik heb je plichtsgetrouw stilzwijgen over dat gevoel altijd gewaardeerd. Daarom valt het me hier vandaag zo zwaar tegen dat je onze broederschap, onze vriendschap zomaar overboord gooit voor die sekte van christenen.

HERMES : Ik geloof in het leven na de dood van mijn zoon. En wat ons, christenen betreft, ons rijk is niet van deze wereld.

HADRIANUS : Maar het mijne strekt zich uit van oost naar west. En daar heb jij aan meegewerkt, Hermes. We hebben dat rijk samen gestabiliseerd. We hebben overal de lokale elite weten in te palmen door hun de voordelen en de status van een nieuwe provinciale Romeinse aristocratie aan te bieden.

HERMES : Ja, natuurlijk. Collaborateurs met de bezetter zijn er altijd en overal.

HADRIANUS : Al snel gingen zij de toga dragen en aapten zij onze Romeinse etiquette, kleding en haardracht na. Veel van die stammannen en vrouwen zijn inmiddels Romeinser dan wij, de Romeinen.

HERMES : 'Romeskiljons', zo worden ze in Rothnacum smalend genoemd.

HADRIANUS : Onze Romeinse goden worden er vereerd. Er wordt steeds meer Latijn gesproken. De zonen van de stamleiders krijgen Romeins onderwijs. De

Romeinse klederdracht wordt overgenomen. Er komen overal zuilengaderijen en badinrichtingen. Er zijn verfijnde feestgelagen. Hun eethuizen heten 'De Rome', 'De Gambrinus', 'De Vesuvius', 'De Stromboli', 'Het Collosseum'. Zij pikken dingen van ons en wij van hen. En iedereen wordt er beter van. Denk aan al die vechttechnieken die we met succes overnamen van de barbaren.

HERMES : De truken van de Parthische en Armeense boogschutters te paard. De wendingen van de Sarmatische krijgers. De schijnretraites van de Keltische stokdragers. Al hun oorlogskreten ook.

HADRIANUS : Maar mijn succesvol bewind is zoveel meer dan oorlog en kreten. Op jouw aanraden, Hermes, heb ik de Romeinse wetten voor het eerst fatsoenlijk laten codificeren. Dezelfde wet die jij nu zo schandelijk overtreedt. Ik heb Salvius Julianus gevraagd om een universeel wetstelsel te maken. Met je steun en je ideeën heb ik de tempel van Venus gebouwd. Ik heb van het Pantheon een architectonisch hoogstandje gemaakt.

HERMES : Om dit alles noemen ze je de Grote Weldoener, de Bevrijder van het universum, Zeus, de goddelijke verlosser van de wereld.

HADRIANUS : Wel, Hermes, fidele vriend. Laat me daarom nu je weldoener zijn. Zweer die onzin van de christenen af. En we praten er verder niet meer over. Dan eten we samen nog eens een lekkere....

HERMES : ...Tetrapharmacum ? Neen, merci.

HADRANIUS : Spot niet om je lot. Herlees liever de brief die Trajanus schreef aan Plinius. Daarin herhaalt hij duidelijk alle regels die gelden ten aanzien van de christenen. Zij die hun geloof niet willen verloochenen door aan de goden te offeren, moeten met de dood gestraft worden. Je zet me met de rug tegen de muur. Je dwingt me ertoe dingen te doen waarvoor een ander dan ik zijn handen in onschuld zou wassen. Maar ik ben behalve je vriend ook je keizer. Vergeet dat niet.

HERMES : In die brief van Trajanus staat ook dat christenen niet mogen worden opgespoord. En dat het bovendien verboden is anonieme klachten omtrent hen te behandelen.

HADRIANUS : Kan ik het helpen dat velen onder hen door woedende menigten uit hun huizen en voor de magistraten worden gesleept ? Ondanks langdurige martelingen weigeren zij hun geloof af te zweren.

HERMES : Waarna ze in je theater op gruwelijke wijze maar triomfantelijk in hun martelaarschap ter dood worden gebracht. Is dat je nieuwe orde ? Is dat het fijne nieuwe rijk van de grote weldoener ?

HADRIANUS : Dat nieuwe geloof is een dwaasheid. Het is een verderfelijk bijgeloof. Iets voor slaven en onontwikkelde lieden. Op hun geheime bijeenkomsten maken die christenen zich volgens mijn inlichtingen schuldig aan rituele kindermoord en incest. Wij, stoïcijnen, kennen aan hun lijden als zogeheten martelaars geen enkele zelfstandige waarde toe. We verwerpen hun onredelijkheid en hun theatraal vertoon .

HERMES : Er is anders genoeg bijgeloof in je eigen groot Romeinse Rijk. Zelfs de senaat consulteert eerst nog de Sibyllijnse geschriften bij alle publieke maatregelen. En ik zwijg nog van de vele zoenoffers. De zuiveringsrituelen van de stad. De smeeknovenen. De praetor krijgt bevel tal van geloften te doen aan de goden, opdat het Romeinse rijk de komende tien jaar geen enkele hinder zou ondervinden. Op aanwijzing van de Sibyllijnse geschriften werden op de Ossenmarkt een Galliër en een Gallische vrouw, een Griek en een Griekse vrouw levend begraven : in een stenen put die overigens al rood zag van het mensenbloed.

HADRIANUS : Geloof me, Hermes. Ik verafschuw al die praktijken. Ze gebeuren achter mijn rug en buiten mijn wil om. Ik verwerp ze volkomen. Zoals ik elke nieuwe vorm van bijgeloof verwerp. Ik vraag het je als vriend, als strijdmakker, als je keizer en voor de allerlaatste keer. Zweer je geloof af. Offer aan de goden. Doe het me niet aan dat ik uitgerekend tegen jou de hoogste straf moet uitspreken. Ik geef je nog een etmaal de kans. Ik gun je de tijd om je mening te herzien. Ik bied je bovendien de mogelijkheid, als je toch koppig wil blijven, om er zelf uit te stappen. Met waardigheid. Als een echte stoïcijn. Meer kan ik voor jou, met de beste wil van de wereld, niet meer doen.

Licht dimt.

Muziek. Oh, hoofd vol bloed en wonden..

*

Het keizerlijk huis is nu helemaal in het zwart, ipv het purper en goud van daarnet. Hermes zit geknield en zwaar geketend voor keizer Hadrianus . Hij wordt scherp bewaakt door de keizerlijke garde, onder de leiding van de overste van Quirinus : Lucius Aurelianus.

HADRIANUS : In naam van de senaat en het volk van Rome, beschuldig ik u, Hermes, stadsprefect van Rome, van hoogverraad en godslastering. Hierbij spreek ik de doodstraf uit door onthoofding. Aurelianus ! Jij, mijn vertrouwensman en nieuw hoofd van mijn praetoriaanse garde, neem deze man mee. !Breng hem weg voor executie ! Doe het zodra de tekenen hiertoe gunstig zijn! En moge dit spektakel aan mijn ogen onttrokken blijven ! In naam van de vriendschap die er tussen ooit geweest is, zal ik dit schouwspel in het Circus zelf niet bijwonen.

Hermes wordt meegesleurd. Doek.

Muziek : Wiener Sängerknaben. Dies Irae.

TAFEREEL 5.

DE VISIOENEN.

Twintig jaar later. Op de hoogten van Rothnacum vertelt Theodora Hermes' visioenen aan de inmiddels volwassen Julius. Dit naar aanleiding van het nieuws van de dood van Hadrianus, in juli 138 . Sober decor. Julius in toga. Ze staan aan de linkerkant op een klein verhoog. Het is een soort gloriëtte (waarvoor straks veel volk zal passeren, spelen, acteren)

THEODORA : Dood is hij. Dood in de baai van Napels. De man die je vader liet ombrengen is dood. Tweeënzestig is hij geworden.

JULIUS: Raakt het je, tante Theodora ?

THEODORA : Ja en nee. Als goede christen mag ik niet haatdragend zijn. Maar het valt me zwaar aan dit alles vandaag terug te moeten denken. Bijna twintig jaar heeft keizer Hadrianus je vader, mijn geliefde broer Hermes, nog overleefd. Bijna twintig jaar is het nu geleden dat ik het onthoofde lichaam onze Hermes stiekem heb begraven aan de Via Salaria. Zoals hij het mij gevraagd had.

JULIUS : Naar 't schijnt hebben ze de as van keizer Hadrianus in het kolossaal mausoleum gezet dat hij voor zichzelf had laten bouwen. Aan de andere kant van de Tiber.

THEODORA : De grote weldoener, zogezegd. De bevrijder, zogezegd. De goddelijke verlosser van de wereld. Onze wereld is nu van hem verlost. Maar straks neemt zijn adoptiezoon Lucius Commodus alweer het vuile werk van hem over. Wij christenen, mijn beste Julius, we kennen maar een ware verlosser : Jezus onze Heer.

JULIUS : Geloofd en geprezen zij de Heer onze God !

THEODORA : We zijn nu twintig jaar verder. Ik heb altijd zorg voor je gedragen. Zoals ik het je vader had beloofd. Het was niet gemakkelijk, als vrouw alleen in deze mannenwereld. Maar je vader kan fier zijn ginderboven. Je bent klaar voor het ware leven. Ik heb je gewapend voor een bestaan in schoonheid, waarheid en goedheid. Je zal de nieuwe geloofsleer van je vader en van al onze betreunde andere zusters en broeders, kunnen voortzetten, het werk van de Heilige Alexander en zijn companen Eventius en Theodulus, van Salome, van

Quirinus en van Balbina.

JULIUS : Je kan erop rekenen, tante Theodora.

THEODORA : Nu breekt voor mij het moment aan om het geheim van je vader door te geven. Mijn tijd van gaan is bijna gekomen.

JULIUS : Zeg dat niet, tante Theodora. Je hebt nog vele lentes te gaan. Vertel me liever wie mijn vader was. Vertel me van de tijd toen ik nog een kind was.

THEODORA : (Wegdromend, vertederd) Een kind, dat was je toen inderdaad, Julius. En er gebeurden toen de meest vreemde dingen.

JULIUS : Ik heb mijn vader nooit gekend. Dat knaagt aan me. Meer nog dan toen ik een kind was. Neem het mij niet kwalijk. Ik bedoel er niks mee naar jou toe. Ik zie je doodgraag, tante Theodora.

THEODORA : Ik begrijp je, jongen. Je vader was een uiterst vriendelijk man. Hij was een echte pater familias. Hij was waardig maar zonder pose. Hij had aandacht voor zijn vrienden. Hij was verdraagzaam tegenover iedereen. Ook tegenover mensen die er volgens hem ongefundeerde meningen op nahielden.

JULIUS : Zelfs tegenover de keizer ?

THEODORA : Zelfs tegenover de keizer bleef hij altijd correct. En dat tot in het uur van het doodvonnis dat Hadrianus over hem uitsprak.

JULIUS : Die Hadrianus was een wietie.

THEODORA : Let op je taalgebruik. Zo heb ik je niet gekweekt.

JULIUS : Sorry tante . Maar mijn vrienden, de Ronsenaars bezigen dat woord altijd om goed duidelijk te maken wat ze bedoelen als ze een wietie bedoelen. Een wietie, zeggen ze daar, is en blijft altijd een wietie. Daarmee.

THEODORA : In de dagen voor zijn doodvonnis praatte je vader nog een laatste keer met Hadrianus. Het was alsof hij een oude vriend terugzag, vertelde hij me achteraf. Dat was ook zo. Hij was altijd een intimus geweest van de keizer. Nooit verloor je vader in die laatste dagen zijn waardigheid. 'De beste manier om het van je vijand te halen, is niet te worden zoals hij', zei hij me. En hij bleef wie hij was. Hij bleef zichzelf. Hij wist tegenover iedereen de juiste toon te

treffen. Ook tegenover de keizer. Velen vonden het prettiger om met hem te praten dan te luisteren naar de subtielste vleierij. Hij was recht voor zijn raap.

JULIUS : Geen muilentrekker.

THEODORA : Door zijn trefzekere toon boezemde hij zijn gesprekspartners het grootste respect in. Wat telde was dat jij, zijn zoon, gered werd.

JULIUS : Was hij geen driftkikker ?

TANTE THEODORA : Nooit toonde hij woede of een andere emotie.

JULIUS : Een koele kikker dan?

TANTE THEODORA : Niet echt. Integendeel. Hij was volkomen vrij van emoties. Maar hij kon tegelijk heel hartelijk zijn. Als hij iemand prees, gebruikte hij geen grote woorden. Met zijn eruditie liep hij niet te koop. Hij had de waarheid en de rechtvaardigheid lief.

JULIUS : Wat is dan zijn geheim, tante ?

THEODORA : In de dagen voor zijn onthoofding stond ik hem de hele tijd bij. De keizer liet me dat toe, als een Romeins voorrecht én een bijzondere gunst omdat ook hij Hermes ondanks alles gewaardeerd had. Ook een beetje omdat ik, heu hoe zal ik het zeggen... Om zeer persoonlijke redenen.

JULIUS : De keizer had met andere woorden een boontje voor jou, tante Theodora ?

THEODORA : Maar ik heb hem altijd afgewezen, beste Julius. Wees gerust. En daarbij, hij was mijn genre niet. Een arrivist.

JULIUS : Je was nochtans voorzekerst een mooie keizerin geweest, tante.

THEODORA : Zever niet. Je kan nu beter heel goed luisteren naar wat ik je zeg. 'Begraaf mijn lichaam aan de Via Salaria', zei je vader. 'Vlucht dan met het kind als de bliksem naar Rothnacum. Daar is het goed toeven. Ik heb er nog veilige vrienden'.

HERMES : Dat hebben we gedaan hé, tante. En toegegeven, het is hier goed toeven in Rothnacum. Vanop de Heirweg bovenop de heuvels is het zicht mooier

dan waar ook. Ik krijg er niet genoeg van als ik er op mijn paard rond draaf. Mijn vader had gelijk. Maar is dat alles ?

TANTE THEODORA : Verre van. Nu komt het. Je vader onthulde mij dat hij elke nacht telkens weer andere visioenen zag.

JULIUS : Visioenen , gedomme.

TANTE THEODORA : Zoals ik het je zeg. In zijn doodsangst zag hij dingen uit een tijd die hij niet kende. Dingen van, hoe zou ik zeggen, van... later.

JULIUS : Je bedoelt van in de toekomst.

THEODORA : Net voor zijn terechtstelling vroeg hij aan God onze vader dat allen die ooit zijn gedachtenis zouden vieren voor altijd bevrijd zouden worden van alle kwellingen van de duivel.

JULIUS : A TENTATIONIBUS DIABOLI !

THEODORA : Juist. Hij was als buiten zichzelf toen hij mij al die dingen die hij zag, al die visioenen, een na een vertelde. Hij schudde en beefde door heel zijn lichaam. Hij was als een bezetene.

JULIUS : Als een kieken zonder kop.

THEODORA : Ik zie hem nog zo voor mij.

(We zien nu zwaar geketende Hermes opdagen, die naast Theodora komt staan).

HERMES : Met zovelen ! Ze zijn met zovelen, Theodora ! En ze komen allemaal naar mij toe. Hier, op het kerkhof van Basilla, aan de Via Salaria. Allemaal broeders en zusters. Ik zie hoe ze mijn graf sieren.

THEODORA : Je bent nog niet dood, broer. Spreek mij nu nog niet van dat malheur.

HERMES : Ik zie hoe de barbaren mijn grafkelder vernielen. Hoe mijn broeders mij telkens weer naar een andere tempel sleuren. Hoe de Goten Rome

verwoesten. Ik zie Spoleto, Palermo en Alesia. Duizenden broeders en zusters komen naar mij toe. Ze bidden tot mij. Ze smeken en bidden. Wat willen ze toch?

THEODORA : Hermes, mijn broer. Bedaar.

HERMES : Hun hoofd ! Ze grijpen allemaal naar hun hoofd. Ze schreeuwen. Ze schreien.

(Schreeuwende en biddende figuranten in lompen komen en gaan).

HERMES : Mijn lichaam ! Ze rukken mij nu helemaal uiteen ! Ze kloppen mijn schedel aan stukken ! Ze sleuren mij in brokstukjes naar allemaal verschillende tempels hier in Rome. Ze trekken mij aan mijn vingerkootje voort naar Germanië ! Ze rukken mijn lijf aan stukken. Ze sleuren mij naar Bologna, Praag, Keulen, Rothnacum, Kleve ! Ze nemen mij mee, naar overal. Stop daarmee, in godsnaam !

THEODORA : Stil, maar broer. Je ijlt. Je ziet dingen die er niet zijn. Bidden we samen tot Onze Heer. Hij zal je tot rust brengen.

HERMES : Kornelimunster ! Inde ! Allemaal Broeders. Rothnacum ! Allemaal Broeders en Zusters. Ik zie de barbaren ! Ze komen in boten van het noorden.

('Wodan !' schreeuwende figuranten als Vikings. Moord. Brand. Verkrachting. Dreigend hoorngeschal. Noodklokgeluiden).

FIGURANTEN :

- Van de woede der Noormannen, verlos ons Heer.
- Heer, ontferm u over ons
- Wees gegroet Maria, vol van genade.
- Ik verfoei al mijn zonden
- Nu en in het uur van onze dood
- In dit berouw wil ik leven en sterven

De groep bidt nu het Gebed tot Hermes :

God die onze Heilige Hermes uw martelaar...
met de kracht der standvastigheid ..
in het lijden hebt gesterkt

geef ons...
naar zijn voorbeeld en uit liefde tot U...
het geluk van de wereld te verachten...
en geen van haar kwalen te vrezen.

HERMES : Weg ! Broeders en zusters in Christus ! We moeten hier weg ! Naar Reims. Naar Keulen ! Naar Bergen. Naar Pamele !

THEODORA : Kalm, mijn broer. Laat ons liever samen het gebed zeggen voor de vijanden en vervolgers.

Verbrijzel, zo bidden we, Heer,
de hoogmoed van onze vijanden
wil hun vermetelheid
met uw machtige arm terneerwerpen.

HERMES : (ijlt voort) : Ik zit op mijn paard in een nis in een tempel. Maar mijn paard is van steen. Iemand zaagt mijn kop eraf. Een ander zet er een nieuwe kop op. Ze sleuren met me heen en weer. Kluisters, geschreeuw. Ze breken alles af in de tempel die mijn naam draagt. Ze laten mij alleen achter op mijn paard, in een verlaten hoek aan de zuidkant.

Hier mogelijks beeldprojectie Hermes op zijn paard, nis Sint-Hermeskerk.

(Beeldenstormers breken alles wat ze onder handen krijgen, kruisbeelden, Mariabeelden, heiligenbeelden)

HERMES : Cornelius ! Cyprianus ! Celestinus ! Jezus, Maria, Jozef ! We zijn allemaal nog maar stukken van mensen ! We zijn hooguit nog een buste ! Een vinger ! Een arm ! Een teen ! En ze komen allemaal naar ons kijken van heinde en verre !

*

((Pelgrims alom. Jacobus Baert, kapelaan en buffetarius van het Kapittel zit aan een tafeltje naast de reliekkast. Hij verkoopt devotionalia, pelgrimsinsignes, kaarsen, ex-voto's.

KAPELAAN BAERT : Devotionalia ! Ex-voto's ! Schapulierkes ! Armen en benen ! Allez. Nog voor ne kalant of twee ! Alhier uw zilverlingskes ! Gods werken van barmhartigheid ! Geloofd zij Jezus Christus. God zal het u lonen ! Nu en in het hiernamaals ! 1000 aflaten , dertig zilverlingen !

Figuranten tekenen nu met een kruisje het groot boek dat deze zestiende eeuwse kapelaan voor zich heeft liggen. Onder hen een paar jonge deernen. Ze laten zich eerst door de kapelaan wegen. Hij bepotelt ze uitvoerig en gretig. Ze schenken hem dan hun gewicht aan kippen, vlas, groenten, was en stenen.

KAPELAAN BAERT : Welgeschapen jonkvrouwkes ! Bij mij moet ge wezen voor uw zieleheil ende tal van andere zaligheden! Komt gij ne keer schoon tot bij mij, hier ze bij Jacobus Baert. Beëdigd Buffetarius van 't Kapittel ! Zie d' es wa schone reliekhouderkes voor u ! Zo sierlijk ende elegant op uwe blanke armkes ! Laat mij ze ne keer aanpassen, zie. Ha, Gods wondere natuur is toch wonderbaarlijk ! Maar alle vlees is zwak ! Surtout het mijne ! Ende voorwaar, den wulpschen duivel is overal ! In den hemel op d'aarde ende op alle plaatsen ! Hij kruipt ie hij zelfs tot hier bij mij, just onder mijne pij ! Hocus Pocus Jacobus Priapismus ! Flectamus genua ! Levate !
Santé santé santoeter nen buffetarius ees giene poeter. 'k Beenekiek ne feermen patoeter.

Baert past nu armreliekhouders aan de jonge deernen. Hij bepotelt ze alweer t'allen kante. Ze rukken zich los en gaan bidden voor de reliekenkast. Tenslotte beginnen ze de ritus van de drievoudige omwandeling.

KAPELAAN BAERT: Ja, drie keren schonekes ronddraaien! Ende dan maar drààien, ende dan maar drààien ! Tot ge der rood en zwart van ziet ! Drie keren rond de reliekkast. Niet meer ofte niet minder ! Ende dan bij mij wederkomen om het zottenboek te tekenen gij jonge deernen. Gij wonderfrische perels. Komt alhier bij buffetarius Baert voor uw vertier ende uw plezier!

HERMES : Jacobus Baert! Buffetarius ! Stop die schandalige maskerade ! Jij bent mijn broeder niet ! Ik, Hermes, wil niks met jou te maken hebben!

THEODORA : Hermes, wat is dit toch allemaal ? Laten we samen bidden tot de moeder van Jezus....

(Een vrouw, wordt nu vastgeketend en geslagen. Dan wordt ze in een waston gedompeld belezen, weer gedompeld, weer belezen, weer gedompeld).

VROUW UIT SELOIGNES : Que le diable m'emporte ! Vas-y Lucifer, emmène-moi au septième ciel ! Je veux de l'amour ! Belzebub, baise-moi ! Je n'en ai rien à foutre !

EXORCIST : Vade retro Satane ! Pater noster qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum ! Adveniat regnum tuum... Et ne nos inducat, sed libera nos a malo.

HERMES : Die vrouw ! In Jezusnaam, laat ze los ! Laat ze gaan ! Proost ! Deken ! Kapittel ! Kanunniken. Exorcisten ! Duivels ! Laat die vrouw gaan ! In godsnaam ! Ze heeft niks misdaan. Ze is alleen wat gepakt van haarzenuwen. Laat haar met rust. Dat ze terugkeert naar haar huis in Seloignes !

THEODORA : Hermes, wat vertel je me toch allemaal ? Ik zie hier geen andere vrouw.. Ik zie hier niemand anders dan jij en ik.

HERMES : En jij, daar, Titelmans ! Bloedhond. Ja, jij, Pieter Titelmans ! Deken van Rothnacum ! Groot Inquisiteur van Vlaanderen! Wie ben je om mensen zo maar te verbranden in mijn naam en die van ons Heer?

We zien nu vrouwen, vastgebonden op houtbussels. Titelmans staat ervoor omringd door de beulen van de Heilige Inquisitie. Met zijn kruis in aanslag voor de brandstapel.

Muziek : Fire (Arthur Brown)

TITELMANS: Vade retro Satane! Weg van hier, Satan ! In nomine patris et filii et spiritui sancti...Et in unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. In remissionem peccatorum. Domine non sum dignus. Domine non sum dignus.

Donder, bliksem. Klokkengeluiden. .

HERMES : Rovers ! Bandieten ! Blijf van mijn lijf ! Draggers, vlugger !

(Rovers proberen het reliekschrijn af te pakken van de vier draggers. De belleman versnelt ritme en pas).

DRAGERS : Ruiters van Roborst, stoere manne, goe volk, red het schrijn ! Jaag ze weg !

De rovers worden verdreven door mannen in ruitersstenuw van Roborst. Jachthoorngeschal dat nu overgaat in beiaardbellekes met eerst heel fijntjes en dan crescendo :Trommel en Fluitje.

*

HERMES : Met zovelen lopen ze nu allemaal achter mij. Waarom toch ? Wat heb ik misdään ? Ik wou alleen mijn zoon redden. Het was een gok. En zie nu. Ik hoor Bellen. Gezang. Gebeden. Trommels. Fluiten. En een schelle stem. Een gok. Het was een gok...

Dan crescendo :

MEGAFOON : Het eerste Mysterie ! Wees gegroet, Maria vol van genade...

BEDEVAARDERS : Mompel Mompel Mompel

MEGAFOON : Het tweede Mysterie ! Wees gegroet ...

BEDEVAARDERS : Mompel. Mompel .

MEGAFOON : Het derde Mysterie ! Wees gegroet, mompel enz.

Dagen nu op : Belleman, Draggers, bedevaarders, fietsers. Pompiers van Ronse. Hermesgilde enz. Deze stoet groeit gestadig onder de zwellend muziek en wordt gaandeweg aangedikt door alle acteurs die de scene komen bevolken.

TROMMELFLUITJE GAAT OVER IN KRACHTIGE FIERTELFINALEMUZIEK VAN DE POMPIERS.

DOEK & SLOT.

DE GOK VAN HERMES

De personages : persoonlijkheid en psychologie

HERMES

Geslaagde nieuwe model-Romein

Vrijgelaten slaaf

Volleerde soldaat-filosoof

(achtergrond cfr Persoonlijke Notities Marcus Aurelius)

Stoïcijn & epicurist : staat tussen de leer van Zeno en die van Epicurus

De boezemvriend en strijdmakker van keizer Hadrianus

Kent het geheim der machtsgoden van Rome (weet bv alles van de troebele intriges rond de opvolging van Trajanus door Hadrianus)

Een van de machtigste mannen van Rome

Spijkt zichzelf lang vast op de traditionele Romeinse zekerheden

Zijn zekerheden worden belaagd door het geloof van twee vrouwen : Salome en Theodora

Kantelt dan plots , bij de genezing van Julius, als bij bliksemslag voor dat nieuwe geloof (cfr Saulus wordt Paulus)

Kiest voor de vaderlijke plicht : zijn zoon redden, weze het met een gekke gok
Botst hierin frontaal met de keizer

Ruilt zijn tijdelijke prefectuur voor de eeuwig (de Hermesverering door de eeuwen heen)

Het hele personage van Hermes zit in die kanteling en gok

Na de kanteling volgt de blik op oneindig waarmee hij in zijn visioenen zelf geconfronteerd wordt

Hermes zweert de vriendschap voor de keizer nooit af,

Het is dus geen verraad, het is meer het fatum : het leven van zijn zoon is hem heiliger dan welke vriendschap ook

Hermes durft de lang verdrongen wereld van zijn emoties eindelijk betreden, dit tot in de uiterste consequenties

Hij bekoopt het leven van zijn zoon met zijn eigen leven

In ruil voor zijn offer krijgt hij het eeuwig leven en de postume verering

Hadrianus

Benadert Hermes eerst als boezemvriend en 'broer van Theodora'

Denkt aanvankelijk : dit komt wel goed stevig bijpraten en we spreken er niet meer over

Cynische machthebber naar anderen toe : uit zich in zijdelijke opmerkingen (die labiel van een Quirinus), maar wij onder intelligente mensen wij weten beter
Gooit het aanvankelijk met Hermes op de soldatennostalgie, onder vrienden
Wijst Hermes eerst terloops op zijn plichten
Laat dit duidelijk zijn : hun vriendschap ontslaat hen niet van hun beider heilige plicht : 'Jij ook Hermes, rechten maar ook plichten'
Als puntje bij paaltje komt speelt elk zijn deel krijgt elk zijn rol
Is trots op al zijn verwezenlijkingen
Identificeert zichzelf totaal met de grootsheid van het Romeinse rijk
Rekent Hermes bij de macht : En jij Hermes, je behoort tot de top
Is zich goed bewust van de vele kwaliteiten van Hermes, er is respect
Het gaat in dit alles meer om de intrinsieke klasse dan om titels en functies
Doch dit is de deal : voor wat hoort wat,
Fortuin is voor hem : respect voor goden en wetten niemand staat daar boven
(je geluk is pas gerechtvaardigd als het ten dienste staat van goden, keizer, senatus populusque)
Verbijstering ook : waarom laat je dit alles nu zomaar los ?
Zit klem als Keizer en vriend : Hermes is zijn rechterhand, weet alles, is zijn beste vriend, kent het geheim der (machtsgoden) en geeft die vriendschap op voor een nieuwe sekte, hoe bestaat het ?
De plicht van de keizer versus de ultieme gok van een radeloze vader die zijn kwetsbaar geworden Romeinse zekerheden kwijtraakt in volle wanhoop
Hadrianus : fier over het machtige rijk en de plek die hij voor zichzelf gedroomd heeft in de geschiedenis (cfr Gedenkschriften van Hadrianus)
Sommeert Hermes tenslotte streng : 'Spot niet om je lot. Ik ben behalve je vriend ook je keizer
Wast zijn handen in onschuld ivm christenvervolgingen (cfr Pilatus) : die vervolgingen dat is onder druk van het Romeins gepeupel dat bloed wil, trouwens (hautain) dat nieuwe geloof dat is voor de slaven, de dwazen
Verschuilt zich achter de waan van de dag en De Geruchten over rituele kindermoord, incest. Zwaait met instructies van zijn voorganger Trajanus.
Hij en de Romeinen staan boven het zogeheten martelaarschap en al dat theatraal gedoe van de christenen
Doet Hermes als vriend een laatste keizerlijk aanbod : zweer af, offer aan de goden en we spreken er niet meer over
Laat hem ook nog een andere, laatste uitweg (cfr de beker voor Socrates) : pleeg zelfmoord, stap er uit
Daar staat hij tenslotte, hij kan niet anders : doodstraf voor zijn beste vriend
Doch zonder hem, hij zal er niet bij zijn, trouw tot in de dood die hij zelf moet bevelen

Quirinus

Aanvankelijk de goedgegelovige Romeinse soldaat die alle bestaande mythen en sagen en verhalen voor waar aanneemt

Voert de bevelen van Hadrianus en legeroverste Aurelianus stipt uit, bevel is bevel

Heeft een oogske op Theodora maar moet ook hier wijken voor het 'voorrangsrecht, droit de cuissage' van de keizer

Ziet zichzelf als de gezant van de keizer, de senaat en het volk van Rome op zijn echelon

Gebruikt wel zijn beperkte macht om zelf iets te regelen ivm met de aanvallen van Theodora op Rome (knijpt oog dicht) en haar wens om de doodstrijd van Hermes bij te wonen

Quirinus stelt als eerste het nieuwe geloof van Hermes op de proef (dat uw god mijn dochter Balbina dan ook geneest en wie zegt trouwens dat de genezing van Julius niet het werk kan zijn van de Romeinse goden ?)

valt terug op het traditioneel Romeins volksgeloof

maant Hermes als eerste aan : let op uw zaak, denk aan uw fortuin, uw roemrijke positie uw prefectuur

daagt Hermes uit

wijst op de consequenties

vraagt ondertussen Hermes nieuwsgierig uit omtrent de weg die hij inslaat naar die nieuwe waarheid

zijn soldatenverstand kan er niet bij : waarom Julius wel en Balbina niet schetst tussendoor het leven van de legioensoldaat : lijden en strijden voor Rome

geeft zonder het te beseffen hints naar de latere lotsbestemming van Hermes : (je had genezer van zotten moeten worden)

Paus Alexander

Brengt de boodschap van het hart

toont eenieder de nieuwe weg naar de waarheid

man van woorden en daden

De oude filosofie en de nieuwe godsdienst zijn twee wegen naar dezelfde waarheid.

De christelijke 'filosofie' is voor hem geen filosofie als de andere, ze is de weg de waarheid en het leven, de oude filosofie moet het geloof verdiepen en illustreren (filosofie ten dienste van het geloof)

Alexander toont ons de versmelting van hart en verstand in de ene waarheid

De waarheid is de liefde, die zie je alleen als je kijkt met het hart

Alexander maant Hermes aan te kiezen voor de verandering, vraagt hem de nieuwe tijd binnen te stappen, verbond tussen de nieuwe god en de mensen
Klaagt terloops de christenvervolging aan,
ontmaskert de vroegere keizer Nero als brandstichter en massamoordenaar
Toont vlijmscherp aan hoe de christenen (bij uitbreiding na hem joden, vreemdelingen enz.) de schuld krijgen voor 'De Geruchten'
Wijst op het enthousiasme van de jonge christen gemeenschap
Zijn taal is die van het hart
hij is tegelijk filosoof dus vriend van de wijsheid
zijn nieuw verworven wijsheid is tegelijk theologie, contemplatie en mystiek

Salome

Fidele dienaars,
zeer loyaal, zeer oprecht
zeer intiem met de familie van Hermes (Julia, Julius)
Spreekt in naam van Julia
Getuige van hun geluk en de opgang van Hermes
Kritisch zoals alleen een volksmens dat kan zijn tegenover de Romeinse vastgeroeste rites
Kritisch tegenover de hoogmoedige stoïcijnse pretenties van Hermes
Zij zal de rots doen kantelen,
zij zal hem met haar gezond verstand en haar groot hart de weg wijzen naar het nieuwe geloof
Zij leert hem naar zijn hart te luisteren en zijn emotie niet langer te verdringen
Zij is het die als eerste zegt : on ne voit bien qu'avec le cœur (saint-ex) en le cœur a ses raisons (pascal)

Theodora

Zij is de schakel tussen oud en nieuw, tussen vroeger, nu en morgen
(zij wordt boodschapper en getuige getuige van de lotsbestemming van Hermes door de eeuwen)
Schrandere, afstandelijk tov het machthebbersmilieu rond de keizer
Plichtsbewust, zelfverzekerd, een sterke vrouw
Ze poeiert de keizer en Quirinus af en krijgt toch gedaan wat ze wil
Ze kent haar Romeinse rechten,
eist haar zusterrol op in Hermes doodstrijd
Ze neemt de voogdij op van Julius, met succes zo zal later blijken
Zij is de bewaakster van het geheim van Hermes (de visioenen)
Zij brengt de overlevering, de legende in beeld

Ze is een vrijgevochten vrouw die Hermes kordaat vastspijkt op zijn harteloos stoïcijnse denken en zijn eigen pseudozekerheden
Kritisch voor de hypocriete houding van de keizer ten aanzien van christenenvervolgingen
Kritisch voor vastgeroeste machteloze senaat en de Romeinse conservatieven
Zij introduceert Hermes samen met Salome vastberaden in het nieuwe geloof

Julius

Speels (die Hadrianus was een wietie),
heeft alles mee : maw zijn jeugd
Nieuwsgierig naar de afwezige vader, wie en wat was hij
Gelovig en vast besloten de overlevering door te geven
Wil vooral van zijn tante horen dat zijn vader in alle omstandigheden ok was
Belangrijk voor hem : zijn vader was integer, geen smoelentrekker, geen driftkikker maar ook geen koele kikker
Houdt oprecht van zijn tante, complimenteert haar
Er is veel tederheid tussen Hermes en Theodora, veel respect (van Hermes) en bewondering (je was een mooie keizerin geweest)
Houdt zielsveel van Rothnacum
Speurt naar het geheim van Hermes
Ontdekt tenslotte via zijn tante dat geheim (katharsis) : De visioenen omtrent de toekomst : de oude prefectuur van zijn vader wordt de eeuwige van verering door de eeuwen heen